

Perspektivanalyse

2023-2026

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	3
Sammendrag.....	5
Helhetlig plan og styring.....	7
Utviklingstrekk og utfordringer	10
Demografisk utvikling	10
Kommunal tjenesteyting.....	11
Tidlig innsats og forebygging	11
Tidlig inn i praksis.....	11
Aldersvennlig samfunn	12
Innovasjon og samskaping.....	13
Bolig	13
Næringsutvikling og samfunn	14
Infrastruktur og samferdsel	16
Vekst og sysselsetting	16
Rekrutteringsutfordringer og tilflytting.....	20
Sosial bærekraft og folkehelse.....	21
Økologisk bærekraft og grønn omstilling	22
Samfunnssikkerhet og beredskap.....	24
Kommunikasjon og digitalisering.....	25
Koronapandemien	26
Realkapital og vedlikeholdsetterslep.....	27
Behov for samarbeid og helhetlig tilnærming for å møte fremtiden.....	28
Kommuneøkonomi	30
Kommunaløkonomisk bærekraft.....	30
Kommunaløkonomisk analyse	31
Kommunebarometeret.....	33
KOSTRA – ressursbruk og prioritering	33
Status regnskap 1. halvår 2022.....	34
Investeringer	35
Finans.....	40
Eiendomsskatt	43
Pensjon	44
Kommuneproposisjonen 2023	45
Forslag til nytt inntektssystem 2024.....	46

Endringer fra vedtatt økonomiplan	48
Risiko og utfordringer på lang sikt	50
Perspektivmeldingen 2021	50
Demografisk utvikling	50
Investeringsbehov i et langsiktig perspektiv	53
Vedlegg	54
Vedlegg 1 Investeringer	54
Vedlegg 2 Foreslåtte rammereduksjoner drift 2023-2026.....	57
Vedlegg 3 Nye tiltak/endringer drift- og finansområdet 2023 – 2026.....	57
Vedlegg 4 Nye innmeldte tiltak og konsekvensjusteringer drift	59
Vedlegg 5 Utvalgte nøkkeltall 2021 konsern, alle kommuner i KG 9	61

Innledning

Perspektivanalysen - et helhetlig kunnskapsgrunnlag

Perspektivanalysen er et viktig dokument som peker på fremtidas utfordringer og hvordan vi planlegger å møte den i vår kommune.

Perspektivanalysen skal bidra til en mer helhetlig, kunnskapsbasert og effektiv planlegging. Dokumentet oppdateres årlig og gir sammen med kommunaløkonomisk analyse og KOSTRA-analyse et helhetlig kunnskapsgrunnlag. I tillegg vil andre eksterne analyser og analyser innenfor de enkelte tjenestemrådene være med å bidra til en helhetlig planlegging.

I fjor fikk Rana sin første [geografiske levekårsanalyse](#), som gir nyttig kunnskap om levekårsutfordringer i de ulike bosonene i kommunen. I tillegg en [samfunnsanalyse](#) som viser ringvirkningseffekter ved Freyrs etablering i Rana.

I 2022 har Agenda Kaupang bistått Rana kommune med en tjenesteanalyse som grunnlag for omstilling og videreutvikling i helse- og omsorgstjenesten.

Hovedmål med oppdraget var å bistå i arbeidet med omstilling og innovasjon, med mål om å utvikle mer bærekraftige tjenester innenfor rammen av fag, folk og penger. Arbeidet inkluderte også en vurdering av organiseringen av tjenestetilbudene.

I år er det også gjennomført en ny ungdomsundersøkelse, både på mellomtrinnet, ungdomstrinnet og i videregående skole.

Det er viktig å løfte blikket og tenke langsiktig når vi planlegger. I dette dokumentet gir administrasjonen et innblikk i utfordringene sett fra vårt ståsted. Målet er å tilrettelegge for en budsjett- og økonomiplanprosess som gir grunnlag for gode framtidige veivalg.

Langsiktig bærekraftig planlegging

Det er mye spennende som skjer i Rana og optimismen og det forventes at ny flyplass og etablering av nye arbeidsplasser vil gi vekst. Samtidig må kommunens aktivitet innpasses innenfor en bærekraftig kommuneøkonomi.

Også dette året er det viktig å ha is i magen. Rana kommune har inntatt en aktiv rolle som samfunnsutvikler og disponert kommunens økonomiske handlingsrom i investerings- og samfunnsprosjekt som skal gi vekst. Tidligere prioriteringer og investeringer forplikter oss økonomisk frem i tid. Samtidig påvirker makroforhold som krigen i Ukraina, inflasjon og høyere renter kommunens økonomi.

Det er utfordrende å planlegge for vekst når inntektssystemet gir uttelling basert på faktiske befolkningstall. På tjenestesiden står vi allerede overfor store utfordringer som følge av demografisk utvikling med økende andel eldre og pressede driftsrammer.

Samtidig skal vi tilrettelegge tjenestetilbud for en utvikling vi håper og tror skal komme.

Å skalere opp tjenester på forskuttet vekst er ikke økonomisk bærekraftig. Utvikling av tjenestetilbud må skje gradvis i takt med endring i demografi. Kommunen har god kapasitet til å møte en befolkningsvekst i skole og barnehage.

Ferske befolkningstall per 1.7. viser at veksten ennå ikke er kommet. Økningen ligger i den eldre del av befolkningen der vi allerede har utfordringer.

Samtidig som tjenestetilbudet må endres og tilpasses endret befolkningssammensetning, må vi reetablere en bærekraftig kommune-økonomi etter satsingene på flyplass og investeringer. Kommunens gjeldsgrad er langt over handlingsregelen for økonomisk bærekraft og en videre økning av gjeldsgraden må stoppes.

Vi må ha en tverrfaglig strategisk og langsiktig planlegging når vi ser på investeringsbehovet fremover. Vi må tørre å tenke nytt i et større perspektiv og utvikle en langsiktig strategi med fokus på bærekraftige løsninger.

Vi må ha fokus på kvalitet, stordriftsfordeler, sambruk og optimaliserte løsninger tilpasset fremtidsrettet bruk, som gir effektiv tjeneste-produksjon og kostnadsoptimal drift.

Prioritering av investeringsprosjekter i kommende planperiode må være en del av en langsiktig strategi, som er basert på optimaliserte løsninger som kan redusere driftskostnadene innenfor hver sektor over tid.

Økt kreativitet og omstillingsevne under pandemien

Undersøkelser som Kommunenes Sentralforbund KS har utført, viser at pandemi-perioden har vært preget av kreativitet og omstillingsevne i kommunene der nye løsninger er tatt i bruk. Flere nye arbeidsmåter, samarbeidsformer og løsninger vil bli videreført. Pandemien har satt fart på digitaliseringen i et omfang få hadde sett for seg var mulig. Utfordringer blir også i større grad løst tverrfaglig på tvers av enheter og styringsnivå. Samhandling har blitt muliggjort og forenklet gjennom økt bruk av digitale løsninger.

Pandemien har krevd raske endringsprosesser som kommunene har lyktes med, og har gitt både ledere og ansatte god endringskompetanse og vist hva som er mulig å få til i kritiske situasjoner.

Samtidig opplever mange kommuner, også Rana, økte utfordringer knyttet til psykisk helse som følge av pandemien. Særlig gjelder dette barn og unge. Økte utfordringer betyr større pågang i helsetjenesten, og kommunene utfordres på tilstrekkelig kapasitet for å møte etterspørselen på helsetjenester til barn og unge.

Motto for årets budsjett- og økonomiplan-prosess:

«Tenke nytt – bærekraftige løsninger for fremtiden»

Prosess budsjett og økonomiplan 2023-2026

Sammendrag

I tiårene som kommer vil det stå færre yrkesaktive bak hver pensjonist. Kommunens utgifter vil øke, uten at inntektene øker tilsvarende. Samtidig skal vi gjennomføre det grønne skiftet og sikre en bærekraftig kommuneøkonomi og et godt tjenestetilbud.

Rana som kommune og regionsenter har stort potensiale. Utvikling av ny storflyplass, etablering av battericellefabrikk og ny dypvannskai gir forventninger om vekst. Sysselsettingseffekten av disse tiltakene kan bli betydelige. Hvordan lokalsamfunnet og regionen vår vil se ut om ti år avhenger i stor grad av ringvirkningseffektene dette gir for næringsliv og tilflytting.

Vi har en rekordlav arbeidsledighet og det er stor konkurranse i arbeidsmarkedet og mellom kommuner.

De viktigste utfordringene kommunen står overfor som samfunn er knyttet til klima- og miljø, økende sosial ulikhet og utenforskap, økende antall eldre, rekruttering av arbeidskraft og det teknologiske skiftet. Økende ekstremvær kombinert med vedlikeholdsetterslep utgjør en økonomisk og sikkerhetsmessig risiko mot kommunens infrastruktur som bygg, veier og anlegg.

De kommunale tjenestene utfordres med økte krav til kvalitet, effektivisering og omstilling. Fremtidas tjenester må løses på andre måter enn i dag, og vi må endre måten vi endrer kommunen på. Innovasjon og samskaping blir mer viktig fremover. Det er avgjørende at Rana kommune utøver en aktiv rolle som tjenesteleverandør og samfunnsutvikler, for at vi skal opprettholde et godt lokalsamfunn og sikre vekstkraft i regionen.

Økonomisk bærekraftig kommuneøkonomi

Rana kommune har hatt et høyt investeringsnivå over tid kombinert med lav egenkapitalfinansiering, som har medført høy gjeldsgrad og ubalanse i forhold til handlingsregel for bærekraft. Dette har medført økte kapitalkostnader, noe som forsterkes ytterligere fremover med økt rentenivå. Ved utgangen av 2021 var netto lånegjeld 92,7 prosent, som er 17,7 prosent høyere enn handlingsregelen for økonomisk bærekraft.

For å dempe økningen i gjeldsgrad og belastningen på drifta, legges det opp til en bærekraftig økonomisk innretning i kommende økonomiplan. Egenkapital til investeringer økes i form av økt overføring fra drift, samtidig som avdragene økes for å dempe den kraftige gjeldsveksten. Dette vil kreve et netto driftsresultat på rundt 3,0 prosent eller høyere i økonomiplanperioden.

I økonomiplanperioden foreslås en investeringsramme på 1,0 mrd. kr, som kan hindre en økning i gjeldsgraden, men det forutsetter at tjenestene drifter innenfor vedtatte budsjettammer.

Et slikt investeringsnivå vil ikke redusere gjeldsgraden. Her må det gjøres grep for at kommunen på lengre sikt skal være tilbake til en bærekraftig gjeldsgrad.

Økonomisk balanse i planperioden

Budsjettforutsetningene er endret, men en oppsummering av det foreløpige opplegget viser økonomisk balanse. Det er lagt opp til at tjenestene årlig skal bidra med 20 mill. kr i rammereduksjoner fra og med 2023 akkumulert til 80 mill. kr i 2026.

Det er flere usikkerhetsmomenter i det foreløpige budsjettopplegget. Statsbudsjettet for 2023 vil gi en sikrere prognose på de frie inntektene, i tillegg vil befolkningsutviklingen fremover ha betydning for både inntektsutvikling og utgifter fremover. Det er også knyttet stor usikkerhet rundt den høye prisveksten og om kommunene må dekke deler av utgiftsveksten selv. Kraftinntekter som salg av konsesjonskraft og utbytte, er usikre og er avhengige av makroforhold og strategi.

Vekstmobilisering

Rana kommune står som organisasjon og samfunn ved et veiskille. Ser vi tilbake i tid har kommunen hatt en svak befolkningsvekst, samtidig som vi har hatt en betydelig endring i befolkningssammensetningen. Vi har fått en nedgang i antall barn og unge og en økning i antall innbyggere i alderen 67 år og over, noe som viser at strukturendringer har vært nødvendige.

Rana Kommune er godt rustet for vekst når det gjelder kapasitet i barnehager og skoler.

På eiendomssiden er om lag 1 400 boenheter regulert eller under regulering i privat og offentlig regi. Det er også investert i byutvikling og skolebygg. Vi har dermed kapasitet og grunnstruktur på plass til å tilby boliger og et godt oppveksttilbud når veksten kommer. Den største utfordringen blir å møte kommunens økende andel eldre med et godt, bærekraftig og tilpasset tjenestetilbud.

Videre kapasitetsoppbygging må tas gradvis i takt med befolkningsveksten. Det er viktig at kommunen fremstår som en fleksibel løsningsorientert og en profesjonell tilrettelegger.

Kommunestyrets lovpålagte ansvar

Kommunestyrets ansvar følger av [kommune-loven](#). Kommunen skal forvalte økonomien, slik at den økonomiske handlingsevnen blir ivarettatt over tid. Kommuneloven gir bestemmelse for at kommunestyret har plikt til å vedta langsiktige finansielle måltall for utvikling av kommunens økonomi. Innenfor de økonomiske og rettslige rammene har kommunestyret frihet til å prioritere.

Økonomiplanen skal forankres i kommuneplanen og skal vise hvordan langsiktige utfordringer, mål og strategier i kommunale og regionale planer skal følges opp. Økonomiplanen skal balanseres, være fullstendig og realistisk og innebærer at økonomiplanen skal vise inndekning av alle kostnader hvert år.

Økonomiplanen skal også vise utviklingen i gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser og årsbudsjettet skal angi hvor mye lån som skal tas opp i budsjettåret.

Helhetlig plan og styring

Kommuneplan 2017-2027 - samfunnsdel med arealstrategier har fire hovedsatsingsområder og syv bærekraftsmål som legger grunnlag for prioriteringer i økonomiplan/budsjett og kommunale tjenester. Retningen mot Kommune 3.0 og statlige forventninger til å nå bærekraftsmålene innen 2030, har påvirket hvordan planer og plansystemet utvikles og videreutvikles.

Rana kommune har langt på vei utviklet plan-systemet som et helhetlig styringsverktøy for bærekraftig samfunnsutvikling. Handlingsdelen til kommuneplanen er innlemmet i budsjett- og økonomiplanen og revideres årlig. Det samme er kommunens klimabudsjett og styringsindikatorer på bærekraft, som vil synliggjøre prioriteringer og vise om vi er på rett vei.

Samtidig har vi et forbedringspotensial. I denne økonomiplanperioden prioriteres følgende grep for videre utvikling av plan-systemet:

- Tydeliggjøre utfordringene i perspektiv-analysen.
- Mer tydelige tiltak i kommuneplanens handlingsdel.
- Mer synlig kobling mellom områder der kommunen er minst bærekraftig - og prioriteringer/ressursbruk i kommune-planens handlingsdel og virksomhetsplaner.
- Bedre indikatorer – koblet mot utfordringer, bærekraftsmål og ny industrietablering,

som grunnlag for å vurdere planbehov, prioriteringer i kommuneplanens handlingsdel, og omstilling/utvikling i kommunens tjenester.

- Innovasjon, samskaping og samarbeid på tvers når relevante planer utarbeides og iverksettes.

Kommuneplan med satsingsområder og bærekraftsmål

Norges grønne industrihovedstad – framtida er fornybar

Rana kommunes visjon bygger på identiteten, viljen og attraktiviteten til ranasamfunnet. Samtidig viser visjonen bildet av framtida og det vi skal strekke oss mot. Visjonen gir en tydelig retning for fremtiden, der bærekraft og grønt står sentralt.

Kommuneplan for 2017-2027 med prioriterte satsingsområder og bærekraftsmål skal sikre en bærekraftig utvikling, der Rana kommune fremstår som attraktiv for innbyggere, tilflyttere, næringsliv og besøkende.

En viktig nøkkel for å løse fremtidens oppgaver er nye og innovative løsninger på tjeneste- og samfunnsutfordringer. I denne økonomiplanperioden vil det være viktig å få på plass et mer systematisk innovasjonsarbeid i kommunens tjenester og på tvers av samfunnssektorer.

Høsten 2022 skal ny innovasjonsstrategi behandles i kommunestyret.

Kommuneplan 2017-2027

Samfunnsdel med arealstrategier

Norges grønne industrihovedstad – framtida er fornybar

Satsingsområder og strategier

Vekstkraft og attraktivitet

- » Vekst i offentlig og privat virksomhet samt Campus
- » Industriby med ren luft og rent vann
- » Attraktive kulturtilbud og møteplasser for alle
- » Styrket identitet gjennom satsing på fortrinn og særpreg

Grønn omstilling

- » Samarbeid med næringsliv om utvikling i grønn retning
- » Bærekraftig utnytting av fornybare ressurser
- » Klimavennlige løsninger innen transport, bygg og arealbruk
- » Byutvikling med vekt på grønnsstrukturer og urbanisering

Livskvalitet og mestring

- » Fokus på tidlig innsats og forebygging
- » Reduksjon av sosial ulikhet
- » God integrering, økt deltakelse og egeninnsats
- » Helsefremmende kommunale tjenester

Framtidsretta infrastruktur

- » Regionalt logistikknodepunkt med stor flyplass
- » Fortsatt tyngdepunkt for sykehusdrift i regionen
- » Verdbevarende vedlikehold av bygg, veier og anlegg
- » Digitalisering, velferds-teknologi og innovasjon

Lokal tilpasning til FNs bærekraftsmål

Kommunene har fått en sentral rolle for å øke farten på bærekraftig samfunnsutvikling. Globale bærekraftsmål forutsetter handling på kommunenivå.

Rana kommune deltar i det nasjonale Bærekraftsnettverket, der kommuner og fylker samarbeider om å oppnå FNs bærekraftsmål innen 2030. Rana kommune sin bærekraftsanalyse fra 2020 peker på industri, transport og mobilitet, energiforbruk, vann og avløp, og avfallshåndtering som viktige innsatsområder for å nå bærekraftsmålene innen 2030.

I Rana prioriterer Kommuneplan 2017-2027 syv bærekraftsmål, som sammen med kommuneplanens satsingsområder gir føringer for lokal samfunnsutvikling.

Våre syv prioriterte bærekraftsmål er:

- 3 - God helse.
- 4 - God utdanning.
- 9 - Industri, innovasjon og infrastruktur.
- 10 - Mindre ulikhet.
- 11 - Bærekraftige byer og samfunn.
- 13 - Stoppe klimaendringer
- 17 - Samarbeid for å nå målene.

Med bærekraftsmål nr. 17 *Samarbeid for å nå målene*, ligger det en forventning om bærekraftig omstilling i kommunesektoren. Innovasjon og samskaping er stikkord.

Utviklingstrekk og utfordringer

Kommunen har store samfunnsoppgaver i kraft av rollene som tjenesteyter, myndighetsutøver, samfunnsutvikler og arena for det lokale og regionale demokratiet.

Det skjer store og raske endringer i arbeids- og samfunnsliv, som også krever endringer og omstilling i kommunesektoren. Utfordringer knyttet til demografi, klima og miljø, utenforskap, rekruttering, teknologisk skifte, strammere kommuneøkonomi og kraftig vekst i behovet for helse- og omsorgstjenester er godt kjent. Nå ser vi også at prisvekst og høye renter setter kommunens drift og bærekraft på prøve.

I rollen som tjenesteleverandør og samfunnsutvikler må strategiske valg og prioriteringer alltid tas med utgangspunkt i kunnskap om lokale utfordringer og muligheter som kommunen forventer å møte fremover. Hvordan blir utviklingen dersom aktivitetsnivå og praksis fortsetter som i dag?

I videre beskrivelser gis det et innblikk i utfordringene sett med administrasjonens briller.

Så - hvordan står det egentlig til i vår kommune, og hvilke utviklingstrekk og utfordringer ser vi i årene som kommer?

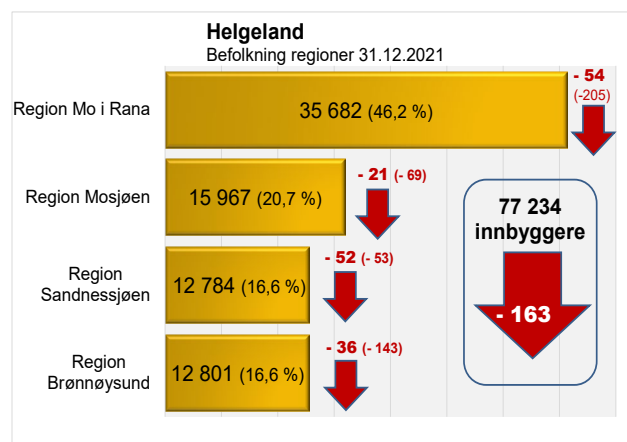
Demografisk utvikling

Ved utgangen av 2021 har Nordland fylke 240 190 innbyggere, mens 32 prosent av befolkningen bor på Helgeland. I Nordland har antall innbyggere gått ned med 155 innbyggere det siste året, men har økt fra 2010 til 2021 med 3 919 innbyggere. Antall

innbyggere på Helgeland har i samme periode økt med 99 innbyggere og utgjør en stadig mindre andel av Nordlands befolkning.

Figuren under viser befolkningen i hver region, andel av befolkningen på Helgeland og endring i antall innbyggere i 2021. Endring i antall innbyggere i 2020 i parentes.

Figur 1. Befolkning regioner Helgeland

Region Rana: Rana, Hemnes, Nesna, Lurøy, Rødøy og Træna

Samtlige fire regioner på Helgeland har hatt en befolkningsnedgang det siste året, og har 77 234 innbyggere per 31.12.2021, en nedgang på 163 innbyggere. Region Rana har hatt størst befolkningsnedgang i antall innbyggere, mens nedgangen målt i prosent er størst i region Sandnessjøen. Nedgangen i antall innbyggere er lavere enn i 2020, da det ble 470 færre innbyggere på Helgeland.

Rana kommune har over flere tiår hatt en svak befolkningsvekst kombinert med fraflytting, og lav tilflytting og innvandring. Samtidig har befolkningssammensetningen endret seg, og det har blitt flere eldre og færre unge i kommunen.

Kommunal tjenesteyting

Kommunen har ansvar for å levere gode velferdstjenester til innbyggerne på kort og lang sikt. Trangere kommuneøkonomi, økende andel eldre, kombinert med ny industri-etablering og tilflytting utfordrer dagens løsninger og strukturer.

For å sikre gode velferdstilbud og bærekraft i fremtiden, må tjenestene endres i takt med befolkningsutviklingen og endringen i næringslivet.

Følgende prioriteringer er viktige å ta hensyn til i et tjenesteperspektiv:

- Effektivisering, digitalisering, og nye måter å organisere og løse oppgavene på er nødvendig.
- Innovasjon og samskaping med frivillighet og næringsliv om fremtidige velferdsoppgaver og bærekraft
- Endringer i fremtidig behov for arbeidskraft og kompetanse
- Utsatte drifts- og investeringsbehov
- Kraftig vekst i behov for helse- og omsorgstjenester
- Økende innbyggeransvar for å legge til rette for egen alderdom

Tidlig innsats og forebygging

I alle tjenester der kommunen møter innbyggere – i barnehager og skoler, og i helse- og omsorgstjenester, skal forebygging og tidlig innsats være et gjennomgående satsingsområde.

Vi vet at utenforskap og reparering av sykdom medfører større belastning og kostnader enn tidlig innsats og forebygging – for enkelt-mennesker, familier og for samfunn.

Å redusere utenforskap, psykisk og fysisk uhelse, og forekomst av vold, rus, kriminalitet og radikalisering i befolkningen krever systematisk og tidlig innsats, og økt grad av innovasjon. Her må alle bidra, og samskaping på tvers av tjenester og samfunnssektorer er en viktig forutsetning.

Tidlig inn i praksis

De siste årene har vi opplevd en betydelig nedgang i barnetallet. Effekten av ny skolestruktur har bidratt til at kommunen har klart å holde lærernormen, men fortsetter barnetallet å gå nedover er vi nødt til å se på nye løsninger.

I koronaåret 2021 gikk antallet barnefødsler opp, men er nå tilbake til den nedadgående trenden før pandemien. Samtidig ventes det vekst i Ranasamfunnet, med etablering av battericellefabrikk, ny flyplass og dypvannskai.

Vi vet at det er krevende å stå i omstilling, enten man skal ta ned driften eller legge til rette for vekst. Å snu deler av ressursinnsatsen fra reparasjon til forebygging og tidlig innsats, vil være viktig.

Ved å arbeide bevisst for å få færre saker til barnevernet, vil det være mulig å flytte ressurser fra barnevernet og tunge tiltak over til forebyggende arbeid og tidlig innsats. Det finnes gode eksempler på kommuner i Norge som driver svært effektive barnevern med gode resultater.

Ny barnevernlov trådte i kraft januar 2022 og medførte at statlige barnevernsoppgaver ble overført til kommunene. Reformen skal gi mer ansvar til kommunene på barnevernsområdet, og styrke kommunenes forebyggende arbeid og tidlig innsats i hele oppvekstsektoren.

Bakgrunnen for å flytte mer ansvar til kommunene på barnevernsområdet, er kommunenes nærhet til familiene og innsikten i barnas og foreldrenes behov.

Samlet sett er barnevernsreformen i realiteten en oppvekstreform, hvor kommunene tilrettelegger for tverrfaglig samhandling mellom ulike kommunale tjenester og nivåer.

Målet er at flere utsatte barn og familier får den hjelpen de trenger på et tidlig tidspunkt. Barnevernet skal være siste sikkerhetsnett og da må det jobbes bedre med forebygging, tidlig innsats og tiltak på alle områder innenfor oppvekstområdet.

Dette har lagt grunnlaget for satsingen «Tidlig inn Rana». I tiden fremover vil vi ha særlig fokus på følgende satsninger:

1. Anskaffe, bygge opp og implementere BTI som er et verktøy for å registrere tiltak og bidra til god tverrfaglig samhandling.
2. Etablering av et utøvende forebyggende team bestående av barnekoordinator, IP-koordinatorer og veiledere som skal bistå familier, barn og unge i møte med våre tjenester og hjelpeapparatet.
3. Oppbygging av Foyer barn og Foyer familie. Målet er i større grad å jobbe forebyggende og med tidlig innsats. Vi ønsker også å bruke disse enhetene som et alternativ til å kjøpe institusjonsplasser.

Bedre tverrfaglig samhandling og økt bruk av samskaping med eksterne parter, er viktige i dette arbeidet. Arbeidet skal ha barnets beste i fokus og tiltakene skal som hovedregel settes i verk så nært barnet som mulig, det vil si i hjemmet, i barnehagen eller på skolen. Jobben som skal skje i skoler og barnehager vil være viktig, men også PPT, helsetjenesten, familietjenesten og kultur, vil være viktige bidragsyttere. Det er viktig å legge til rette for at barn og unge opplever mestring og livsglede.

Aldersvennlig samfunn

Med en aldrende befolkning ønsker vi at flere eldre skal ha gode muligheter til å være aktive, delta i samfunnet, bidra og unngå ensomhet og isolasjon.

Det er en sosial og samfunnsøkonomisk god investering, og det har sammenheng med tidlig innsats og forebygging som gjennomgående satsingsområde.

For å følge opp egen kommuneplan og *Meld. St. 15 Leve hele livet — En kvalitetsreform for eldre (2017–2018)*, må alle kommunens tjenester og planer bidra til å realisere strategier for et aldersvennlig lokalsamfunn.

Viktige tema er:

- Aktivitet og fellesskap på tvers av aldersgrupper
- Bolig og boligområder
- Transport for å fremme deltakelse
- Samskaping og samfunnsdeltakelse blant eldrebefolkningen
- Medvirkning og kommunikasjon

Innovasjon og samskaping

For å møte morgendagens utfordringer må kommunens tjenester med utvikling, omstilling og effektivisering i større grad kobles til innovasjon og samskaping.

Denne høsten skal kommunestyret behandle og vedta en innovasjonsstrategi. Vi må endre måten vi tenker endring på dersom vi skal lykkes med fremtidens velferd og bærekraft. I høringsutkastet har administrasjonen pekt på følgende strategier:

- Utvikle innovasjonskultur i hele organisasjonen
- Utvikle lederkompetanse som fremmer innovasjonskultur
- Innovasjon i tjenesteutvikling
- Strukturer og arenaer for innovasjon og samskaping

Både administrativ og politisk ledelse har et særskilt ansvar for å fremme innovasjon og samskaping som gjennomgående perspektiv i kommunen.

Bolig

Bolig er en grunnleggende forutsetning for folks helse, velferd og samfunnsdeltakelse. I Norge er boligstandarden generelt høy, og de fleste eier boligen de bor i. Likevel er det mange grupper som har utfordringer med å skaffe seg bolig, og denne utfordringen forsterkes med prisvekst og økte renter.

Forventet vekst i Rana har bidratt til betydelig økt byggeaktivitet og flere boliger. Skal Rana-regionen lykkes med ny industrietablering og rekruttering av innbyggere og nødvendig kompetanse, må vi også lykkes i boligpolitikken. En mer variert boligmasse og attraktive boligområder er avgjørende.

Kommunestyret vedtok i desember 2021 en ny versjon av kommunens boligstrategi.

Boligstrategien peker på flere utfordringer;

- For få boliger, høye utleiepriser og mangelfulle boliger til vanskeligstilte.
- Utfordringer med å skaffe boliger for vanskeligstilte forsterkes med ny industrietablering og flyplass.
- Samarbeid på tvers av boligsosiale tjenester.
- Mangel på ressurser til å følge opp brukere som ikke har boevne.
- Mangel på boliger i en vekstfase, særlig utleie og midlertidige boliger.
- Utfordrende, særlig for unge og vanskeligstilte å komme inn på boligmarkedet.
- Kapasitet arealplan- og byggesaker i en vekstfase.

Ny boligstrategi for Rana kommune skal bidra til:

- Bærekraftig boligproduksjon og et godt fungerende boligmarked.
- At flere eier sin egen bolig.
- Aldersvennlige boliger og samfunn.
- Trygge boliger og bomiljø med god kvalitet.
- Tydelig organisering og roller i tjenestene.

Fastlegeordningen

Per september 2022 står åtte fastlegehjemler ledige i kommunen. Det er liten eller ingen interesse for utlyste fastlegehjemler, hverken næringsdrivende eller fastlønte. Det er en underkapasitet i fastlegeordningen tilsvarende 1 100-1 200 pasienter (to fastlegehjemler), noe som gjør at det ikke er ledige plasser på noen av pasientlistene og at ventelistene for å bytte fastlege er lange.

To nyopprettede fastlønte legestillinger er utlyst flere ganger uten å få søkere. Fastlegemangelen gir seg utslag på alle områder: kapasitet, kontinuitet, kvalitet, ventetid på time, muligheter til å bytte lege og belastning på legevakt og spesialisthelsetjenesten.

De siste årene er antall fastlegehjemler økt og lengden på pasientlistene er redusert, med mål om å redusere arbeidsbelastningen på fastlegene. Det jobbes nå med å se på mulighet for lege i nordsjøturnus på legevakten, for å redusere legevaktbelastningen for fastlegene. Utlysning har vist at det er større interesse for stillinger med slike arbeidstidsordninger. Rana Kommune må jobbe videre med å finne løsninger og tiltak for å dempe fastlegekrisen.

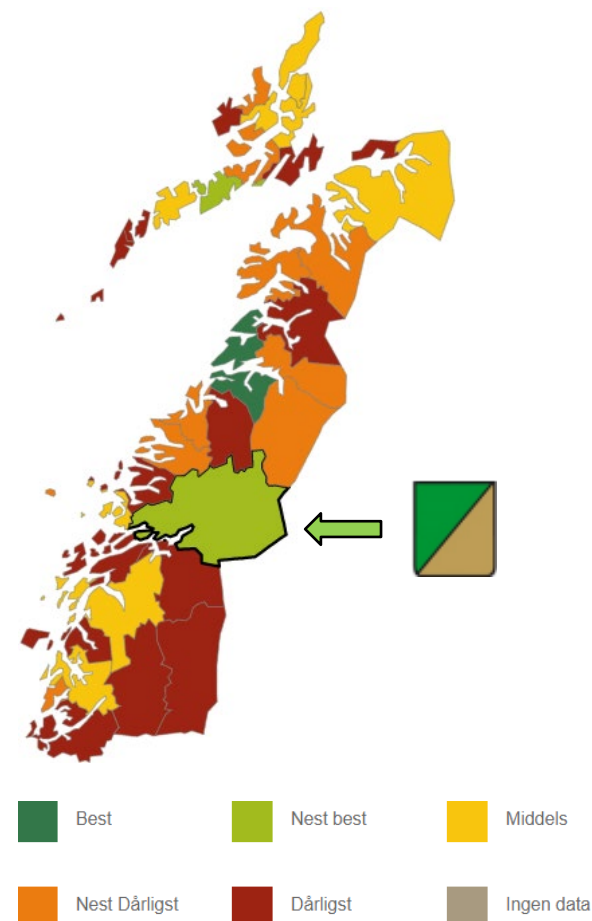
Næringsutvikling og samfunn

NHOs Kommune-NM

Næringslivets hovedorganisasjon NHO rangerer kommunene etter attraktivitet og lokal vekstkraft basert på forhold ved næringsliv, arbeidsmarked, demografi, kompetanse og kommuneøkonomi. Tallgrunnlaget er fra 2021.

Rana faller 11 plasser i forhold til i fjor og havner på plass 93. Rana er nest beste næringslivskommune i Nordland, etter Bodø som er rangert som nr. 39. Rana får følgende plasseringer på delområdene, (2021 i parentes): kompetanse 49.plass (41), kommuneøkonomi 86.plass (61), næringsliv 118.plass (96), demografi 141.plass (144) og arbeidsmarked 189.plass (216).

Figur 2.Kommune-NM 2022 Nordland

Ny industrietablering og næringsutvikling

I 2020 startet «Venture North – Invest in Rana-region, Norway» i regi av Rana Utvikling. «Venture North» er et samarbeidsprosjekt mellom Rana, Nesna, Lurøy og Hemnes med formål om å profesjonalisere vertskapsrollen og jobbe målrettet for å tiltrekke oss nye virksomheter til regionen. Siden oppstarten har prosjektet hatt ca. 50 innkommende og utgående henvendelser, og flere av disse er i ferd med å etablere seg i hele regionen.

I lys av Freyr sin etablering har Rana kommune på mange måter befestet sin status som god vertskommune. I juni 2022 bekreftet selskapet at det er tatt en investeringsbeslutning på bygging av Giga Arctic på Sentraltomta i Mo Industripark.

Investeringen er anslått av selskapet selv til å være på 17 mrd. kr. Det forventes 625 stillinger til denne fabrikken. I tillegg vil det være ansatte i administrasjonen og i selskapets Customer Qualification Plant (CQP) på Rana Industriterminal (RIT).

Det er foreløpig uklart når Freyr vil ta en - beslutning på byggetrinn 2, som vil være vegg i vegg med CQP på RIT. Byggetrinn 2 forventes å være tilsvarende like stor som Giga Arctic.

I kjølvannet av Freyr forventes det flere andre større og mindre etableringer. Potensielt kan flere av disse etableringene gi ytterligere flere hundre arbeidsplasser.

Menon-rapporten «Ringvirkninger og samfunnseffekter av Freyr sin etablering i Mo i Rana» fra 2021 forutsetter at Rana vil lykkes med å tiltrekke seg en eller flere større leverandører til Freyr. Allerede merkes det

betydelig økt etterspørsel av lokaler til virksomheter innen handel og service, og næringsareal til større næring og industri.

Venture North-prosjektet har avdekket at det er et forholdsvis stort behov for ferdig regulerte nærings- og industriareal. Beskjeden fra innkommende selskaper er at det er langt større sjanse for etablering dersom kommunen kan vise til ferdig regulert areal.

Næringsareal

Regulering av industri/næringsareal kan imidlertid ikke løses av kommunen som planmyndighet, fordi planmyndigheten får en dobbeltrolle som ikke er i henhold til regelverket. Forhåndsregulering, også dersom den skal skje i kommunal regi, vil kreve betydelige midler til konsulenttenester innenfor planlegging og prosjektering og til innkjøp av konsekvensutredninger.

Kravet til ulike konsekvensutredninger og undersøkelser øker stadig, det samme gjør kravene til at alle vurderinger og utredninger skal gjøres av fagkyndige innenfor hvert fagfelt. Treffsikkerheten på reguleringen vil være begrenset uten kjente interessenter og virksomheter, og det kan bli behov for endring av reguleringsplanene når konkrete interessenter melder seg. Skal kommunen i tillegg eie arealene, må det budsjetteres betydelige beløp til eiendomskjøp.

Tilgang på kraft

Kraftdiskusjonen de siste månedene viser at en innsatsfaktor som vi i Norge, og særlig i Nord-Norge har tatt for gitt, ikke lenger kan regnes som et nasjonalt eller regionalt fortrinn.

Det foreligger en rekke store industriprosjekter i Nord-Norge, og det signaliseres at nåværende kraftoverskudd kan være brukt opp allerede i løpet av 2026. Dersom Rana og Helgeland fortsatt skal være attraktiv for nye store etableringer, samt beholde de som allerede er her, må arbeidet med å produsere mer kraft intensiveres.

Det haster med å kartlegge hvilket potensial som ligger i vindkraft på vann og land, og ikke minst hvor og når denne kraften kan fremstilles. Vi må regne med at det kan bli politisk ubehagelig å ta stilling til hvor og hvordan ny kraft skal produseres.

Oppsummert vil følgende utfordringer være viktig å prioritere dersom vi skal lykkes med ny industrietablering og næringsutvikling:

- Økende behov for ferdig regulert nærings- og industriareal.
- Økt etterspørsel etter lokaler til handel- og servicevirksomheter.
- Fremtidig tilgang på kraft.

Infrastruktur og samferdsel

Mo i Rana har en sentral beliggenhet, og er et naturlig logistikk-knutepunkt for Nord-Helgeland som eksportregion. Med ny industrietablering og vekst forsterkes behovet

for en framtidsretta infrastruktur som legger til rette for mobilitet i arbeidsmarked og næringsliv.

Framtidsretta infrastruktur og samferdsel er avgjørende for regionens konkurranseevne - både når det gjelder næringsetableringer, rekruttering og tilgang på kompetanse. Viktige forutsetninger er miljøvennlige, trygge og effektive samferdselsløsninger både til, fra og gjennom kommunen.

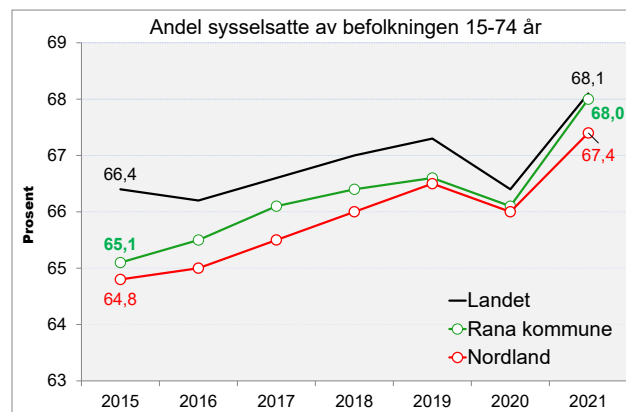
Ny storflyplass, ny dypvannskai, videreutvikling av Campus Helgeland, bedre løsninger for E6 gjennom sentrum og tunell gjennom Bustneslia på fylkesvei 12 er de viktigste utviklingsprosjektene knyttet til infrastruktur og samferdsel i Rana.

Vekst og sysselsetting

I Norge har det vært en sterk sysselsettingsvekst fra 2020 til 2021, med en økning på nærmere 81 000 sysselsatte. Sterkest vekst har vært i privat sektor med en økning i 67 000 sysselsatte.

Figur 3. Andel sysselsatte 15-74 år

NAV's bedriftsundersøkelse for 2022 viser at norske virksomheter mangler 70 000 ansatte. Flere næringer har alvorlige problemer med å få tak i arbeidskraft og kompetanse.

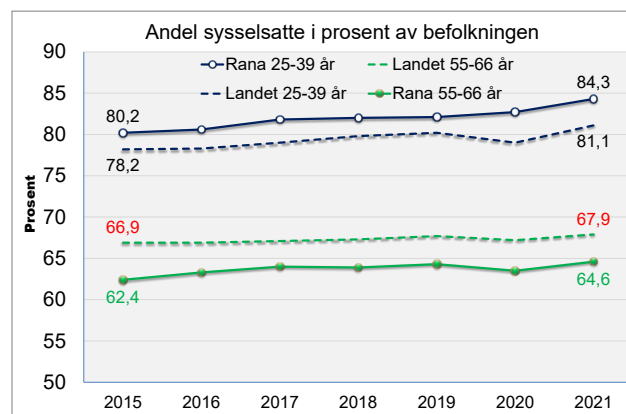
I 2020 til 2021 var sysselsettingsveksten i Rana på 331 sysselsatte, en økning på 2,6 prosent, mens veksten i Nordland var på 1 835 sysselsatte, en vekst på 1,6 prosent.

I figuren over ser vi at andelen sysselsatte i aldersgruppen 15-74 år i Rana er omtrent på samme nivå som landet. Nedgangen fra 2019 til 2020 kan i hovedsak knyttes til korona-pandemien.

Figuren under viser andel sysselsatte i aldersgruppen 25-39 år og 55-66 år i Rana og landet. Andelen har økt jevnt i begge aldersgruppene i perioden 2015 til 2021, bortsett fra nedgangen i 2020. Figuren viser også at Rana har ulik sysselsettingsprofil sammenlignet med landet.

I aldersgruppen 25-39 år har Rana høyere sysselsetting enn landet, mens i aldersgruppen 55-66 år har Rana en lavere andel sysselsatte.

Figur 4. Andel sysselsatte 25-39 år og 55-66 år

Tabellen under viser sysselsatte i Rana med bosted i Rana fordelt på ulike næringer. Det har vært størst nedgang i antall sysselsatte innenfor industri og informasjon og kommunikasjon. Den største økningen har vært innenfor helse- og sosialtjenester og finansiering og forsikring.

Tabell 1. Sysselsatte etter bosted, arbeidssted og næring 2015-2021 (15-74 år)

Næring (SN2007)	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Andel i %	Endring fra 2015	Endring fra 2015 i %
Jordbruk, skogbruk og fiske	197	222	182	208	198	218	208	1,6 %	11	5,6 %
Bergverksdrift og utvinning	277	294	313	339	351	352	359	2,7 %	82	29,6 %
Industri	1 507	1 469	1 515	1 569	1 546	1 307	1 391	10,5 %	-116	-7,7 %
Elektrisitet, vann og renovasjon	215	230	217	163	204	209	202	1,5 %	-13	-6,0 %
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 255	1 266	1 259	1 231	1 263	1 251	1 312	9,9 %	57	4,5 %
Varehandel, motorvognreparasjoner	1 640	1 631	1 663	1 665	1 614	1 568	1 579	12,0 %	-61	-3,7 %
Transport og lagring	681	676	693	706	688	691	695	5,3 %	14	2,1 %
Overnattings- og serveringsvirksomhet	374	357	384	388	375	341	385	2,9 %	11	2,9 %
Informasjon og kommunikasjon	278	260	238	271	244	146	150	1,1 %	-128	-46,0 %
Finansiering og forsikring	120	121	139	138	126	367	362	2,7 %	242	201,7 %
Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift	478	514	521	547	548	558	543	4,1 %	65	13,6 %
Forretningsmessig tjenesteyting	447	453	474	490	495	421	427	3,2 %	-20	-4,5 %
Off.adm., forsvar, sosialforsikring	1 051	1 081	1 088	1 055	1 027	1 015	1 014	7,7 %	-37	-3,5 %
Undervisning	931	933	947	915	901	876	878	6,7 %	-53	-5,7 %
Helse- og sosialtjenester	2 634	2 689	2 751	2 767	2 845	2 891	2 985	22,6 %	351	13,3 %
Personlig tjenesteyting	574	559	547	568	569	614	668	5,1 %	94	16,4 %
Uoppgitt	58	54	56	55	45	47	45	0,3 %	-13	-22,4 %
Totalt	12 717	12 809	12 987	13 075	13 039	12 872	13 203	100 %	486	3,8 %

Verdiskaping og næringsliv

Verdiskapningen i Nordland er høy og økte til 201 mrd. kr i 2021, opp 10,6 prosent fra 2020. Det ble satt eksportrekord i 2021 etter et turbulent år i 2020. Bedrifter i Nordland eksporterte for hele 38,4 mrd. kr i 2021, en økning på 8,5 mrd. fra året før, tilsvarende 28,5 prosent.

Indeks Nordland viser til økt aktivitet, høyere priser, større overskudd og flere ansatte i bedriftene, noe som bidro til et drifts-overskudd på 20,1 mrd. kr. Verdiskapningen var på 61,8 mrd. kr og driftsmarginen nådde 10 prosent i 2021, som er svært sterke tall.

Det forventes at lønnsomhetsveksten vil avta i 2022 med bakgrunn i kapasitetsutfordringer, høyere råvarepriser og stigende renter. Samtidig bidrar krigen i Ukraina til betydelig usikkerhet på dette området.

Mange står utenfor arbeidslivet

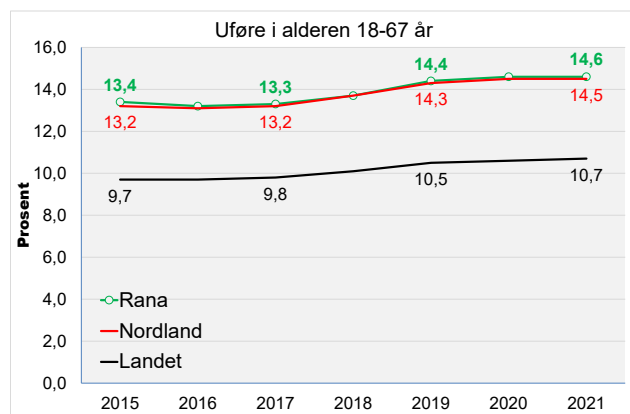
Fortsatt står mange utenfor arbeidslivet. I Rana er 77,6 prosent av befolkningen i alderen 20-66 år sysselsatte. Dette betyr at 22,4 prosent eller 3 511 personer i yrkesaktiv alder er utenfor arbeidslivet og er enten i utdanning, uføre eller i andre tiltak. På landsbasis er 77,1 prosent i alderen 20-66 år sysselsatte og nærmere 760 000 personer i denne alderen utenfor arbeidslivet.

Flere i yrkesaktiv alder blir uføre

Antall uføre fortsetter å øke selv om økningen avtok noe under pandemien. På landsbasis var 10,7 prosent av personer i alderen 18-67 åringer uføretrygdde i 2021, noe som utgjør over 370 000 personer. Rana og Nordland har en vesentlig høyere andel uføre enn landsgjennomsnittet, med henholdsvis 14,6 prosent og 14,5 prosent.

I 2021 var 2 424 personer i alderen 18-67 år i Rana uføre, en nedgang fra 2021 på 7 personer.

Figur 5. Andel uføre 18-67 år

Andel unge uføre fortsetter å øke

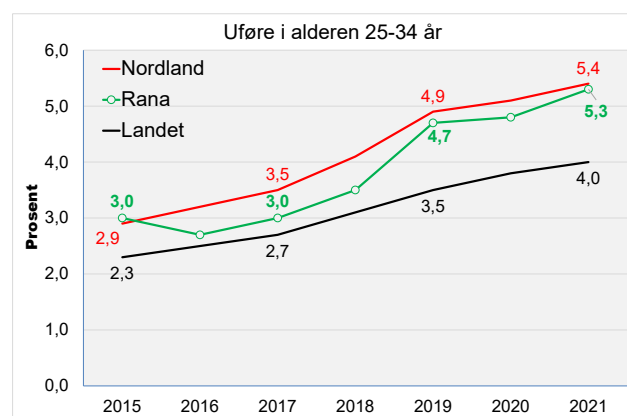
Den bekymringsfulle utviklingen fortsetter. Antall unge uføre i alderen 25-34 øker kraftig både nasjonalt og regionalt. Mens 16 363 personer i alderen 25-34 år i landet var uføre i 2015, er antallet doblet nå. Nasjonalt var 30 277 personer i denne alderen uføre, en økning på 1 864 personer fra 2020, tilsvarende 6,6 prosent.

Også når det gjelder unge uføre ligger Nordland og Rana høyere enn landet, samtidig har unge uføre økt med 10,2 prosent i Rana fra 2020. I Rana var 183 personer i alderen 25-34 år uføre ved årsskiftet, en økning på 17 personer fra året før.

Den viktigste risikofaktoren for å stå utenfor skole og arbeidsliv er lav utdanning og manglende videregående skole. Samtidig viser undersøkelser at økningen i uføre ikke kan knyttes til et mer krevende arbeidsliv, men tilskrives faktorer gjennom oppveksten. Noe av økningen kan knyttes til en økning blant personer med nedsatt funksjonsevne og

autisme, sammen med en økning i andelen som ikke har fullført grunnskolen med karaktergrunnlag. Blant personer som uføre-trykkes i 20-årene er det stadig flere som ikke har fullført videregående skole og en økning av personer med angst-, depresjons- og atferds lidelser.

Figur 6. Unge uføre i alderen 25-34 år

Tiltak for å hindre utenforskap og uførhet

En høy andel unge i utenforskap truer også velferdssamfunnet og den samfunnsøkonomiske bærekraften. For samfunnet er det spesielt viktig å lykkes med å bremse denne uheldige utviklingen, siden vi står overfor store demografiske endringer.

Vi får langt flere eldre som skal forsørges av langt færre yrkesaktive enn før. I tillegg er det en stor kostnad for samfunnet når mange havner utenfor arbeidslivet tidlig i livet. Dette gir mange år med trygdeutbetalinger, og samfunnet går glipp av ressursene og verdiskapningen som disse personene kunne bidratt med.

NAV Rana har i flere år jobbet med å sørge for at folk har rett ytelse. Det er strenge kriterier for å få innvilget uføretrygd og det har blitt strengere med årene og det er spesielt strenge kriterier for de unge. Dersom en ung

person innvilges uføretrygd, er det tungtveiende grunner til dette.

Nav har øremerkede veiledere til å jobbe med ungdom og har godt samarbeid med skole og psykisk helse og rus i kommunen. I tillegg har Statsforvalteren gitt tilskudd til en stillingsressurs tilknyttet unge, for å være ekstra tett på personer det er vanskelig å få kontakt med. Dette er et viktig tiltak for å forhindre utenforskap og jobbe for motivasjon til skolegang eller arbeid.

Nav har også fokus på å få uføretrygdete tilbake i jobb helt eller delvis. Dersom noen tar kontakt og har hatt bedring i sin situasjon og ønsker bistand til jobb, følges disse opp på lik linje med andre.

For å unngå unge uføre, er det viktig at det er tilstrekkelige ressurser både i barnehager og skolen, slik at de kan være ekstra tett på de som har spesielle behov. Ofte viser det seg at ungdom ha hatt utfordringer over lengre tid, før de kommer til Nav. Samtidig er det noen som aldri vil være i stand til å være i arbeid, men har rett på uføretrygd.

Arbeidsledighet

Ved utgangen av juli var 48 100 personer registrert som helt ledige i landet, som tilsvarer 1,7 prosent av arbeidsstyrken. Nordland har fortsatt lavest arbeidsledighet i landet med 1 460 helt ledige, tilsvarende 1,2 prosent av arbeidsstyrken. Dette er en nedgang fra juli 2021 på 0,7 prosentpoeng.

Rana kommune har en lav arbeidsledighet. 121 personer er registrert som helt ledige, som tilsvarer 0,9 prosent av arbeidsstyrken, enda lavere enn snittet i Nordland. Dette er

en nedgang på 1,0 prosentpoeng fra i fjor. Per juni i fjor var det registrert 262 helt ledige i Rana.

Oppsummert er følgende utfordringer viktig å prioritere når det gjelder vekst og sysselsetting:

- Mange bransjer sliter med rekruttering.
- Mange i yrkesaktiv alder står utenfor arbeidslivet.
- Flere unge uføre.
- Lav arbeidsledighet.

Rekrutteringsutfordringer og tilflytting

SSBs befolkningsprognoser fra 2022 viser at folketallet i Norge vil øke fremover. Samtidig er det 40 prosent av kommunene som ikke får ta del i denne befolkningsveksten. Ifølge SSB er Nordland det eneste fylket i landet som vil få en befolkningsnedgang, og særlig gjelder det distriktskommuner i fylket.

Arbeidsplasser alene skaper ikke befolkningsvekst. Kanskje vil det skapes mer attraktive distriktskommuner gjennom digitalisering?

Bedrifter etablerer seg der det finnes gode rammevilkår. Folk følger arbeidsmarkedet, men vektlegger samtidig andre faktorer ved valg av bosted, for eksempel tilgang på boliger, jobb for partner, kvalitet på barnehager og skoler, og muligheter for å delta i kultur-, aktivitet- og fritidstilbud. Å bli godt mottatt, føle seg velkommen og få muligheter til å bruke sine ressurser i arbeidslivet og i samfunnet, er viktig for at folk skal bli boende i regionen.

Menon-rapporten «Ringvirkninger og samfunnseffekter av Freyrs etablering i Mo i Rana» fra 2021 påpeker at nærings- og befolkningsutviklingen må ses i sammenheng med øvrig industrialisering på Helgeland. Flere store prosjekter knyttet til industri-etablering, og bygging av ny flyplass i Rana vil realiseres i løpet av det neste tiåret. Rana alene kan forvente ca. 5 000 nye innbyggere som følge av Freyr sin etablering.

Rana kommune og mange andre bransjer i Rana har lenge hatt store rekrutteringsutfordringer, spesielt innenfor helse og omsorgssektoren. Med ny industrietablering er vi nødt til å sette tilflytting og rekruttering høyt på prioriteringslista.

Skal vi lykkes må det samarbeides og jobbes helhetlig - på tvers av satsingsområder som boligutbygging, informasjon og kommunikasjon, jobb for partner, utvikling av kommunale/offentlige tjenester, kultur- og fritidstilbud, integrering og språkopplæring. Den viktigste forutsetningen er et aktivt samarbeid på tvers av næringsliv, kommune og frivillighet – om iverksetting av flere virkemidler samtidig. Vi må også legge til rette for lokal kompetansebygging, og forebygge frafall og utenforskap.

I 2022 inngikk Rana kommune og FNs migrasjonsbyrå, Den Internasjonale Organisasjonen for Migrasjon (IOM) en samarbeidsavtale om arbeidsinnvandring. Samarbeidsavtalen har som formål å tiltrekke og beholde ny arbeidskraft, og skape samarbeidskanaler som sikrer gode arbeidsvilkår og integrering for de som skal flytte til Rana i årene som kommer.

IOM har et fagmiljø som er nødvendig å samarbeide med når det gjelder arbeidsinnvandring, omstilling til grønn industri og befolkningsvekst. Som en del av avtalen skal kommunen også samarbeide med NAV og IMDi. Rana er den første kommunen i Norge som signerer en slik avtale.

Utfordringer som er viktig å prioritere:

- Samarbeid på tvers
- Tilgang på informasjon for tilflyttere, også på engelsk
- Varierte boligtilbud – og god informasjon om muligheter på boligmarkedet
- Jobb for to – partnerarbeidsplasser
- Lokal kompetansebygging tilpasset næringslivets behov
- Forebygge utenforskap

Sosial bærekraft og folkehelse

Sosialt bærekraftige samfunn er samfunn preget av tillit, trygghet, tilhørighet, og gode muligheter for mestring og deltakelse i utdanning, arbeid og samfunnsniv.

Både sosial bærekraft og folkehelse handler om å fremme en samfunnsutvikling med sosial utjevning og like livssjanser for alle. Det handler også om å legge til rette for at innbyggere kan delta og påvirke forhold i nærmiljøet og ellers i kommunen.

Sosiale ulikheter

I befolkningen ser vi tydelige sammenhenger mellom sosioøkonomisk status (utdanning og økonomi) og helse, livskvalitet, muligheter og levealder. Vi ser også at grunnskolepoeng og frafall i videregående skole varierer etter foreldrenes utdanningsnivå og bidrar til å opprettholde sosiale ulikheter.

Også geografiske levekårsforskjeller innad i kommunen er en utfordring. Den geografiske levekårsanalysen viser at sentrumssonene og Gruben sentrum har flest levekårsutfordringer i kommunen. Her ser vi blant annet høyere andel aleneboende, lavere utdanningsnivå, høyere andel personer i lavinntektsfamilier, og høyere andel utføre og sosialhjelps-mottakere.

Psykiske problemer og ensomhet

[Ungdata 2022](#) viser at Rana har en økende andel unge som opplever psykiske problemer og ensomhet. Økende utfordringer knyttet til psykiske problemer og ensomhet gjelder også eldre fra alle samfunnslag.

Dette er ikke et nytt fenomen, og årsakene er sammensatte. Etter pandemien ser kommunen en *ytterligere* økt etterspørsel etter tjenester innen psykisk helse og rus, sammenlignet med tidligere år. Kommunen får også flere henvendelser knyttet til psykisk uhelse blant gravide og foreldre etter pandemien. I tillegg ser vi tendenser til økt skolevegring.

Utjevning av sosial ulikhet i kommunen

Rana har i mange år hatt flere røde indikatorer på folkehelseprofilen enn ønskelig, og vi har forbedringspotensial på

flere områder. Kommunen har virkemidler som kan bidra til å redusere sosiale ulikheter. For eksempel som eier av skoler, barnehager og som ansvarlig for kommunale helse- og omsorgstjenester.

Samtidig representerer folkehelseutfordringer og bærekraftsmål komplekse samfunnsutfordringer som forutsetter innovasjon, samarbeid og samskaping om oppgaveløsning – på tvers av samfunnssektorer.

Følgende utviklingstrekk og utfordringene er viktige å prioritere ([folkehelseoversikt Rana](#)):

- Sosiale ulikheter
- Geografiske levekårsforskjeller i kommunen.
- Utenforskap og frafall i videregående opplæring.
- Psykiske problemer og ensomhet.
- Høy andel utføre
- Høyere andel eldre

Økologisk bærekraft og grønn omstilling

Generelt kreves det mer effektive tiltak og bedre samarbeid på tvers av samfunnssektorer og aktører for å bekjempe/stoppe klimaendringer og negative miljøpåvirkninger.

Bærekraftsanalysen Rana gjennomførte i 2020 peker på industri, transport og mobilitet, energiforbruk, vann og avløp, og avfallshåndtering som viktige innsatsområder for å nå bærekraftsmålene innen 2030.

For å nå bærekraftsmålene innen 2030 må kommunen ha følgende innsatsområder;

- Redusere energiforbruk i kommunale bygg.
- Utbedre infrastruktur for drikkevann, avløp og drenering.
- Redusere mengde avfall og øke mengde avfall som resirkuleres.
- Bedre tilgang på offentlig transport.

Som verktøy i klima- og miljøpolitikken har Rana kommune i 2020 utarbeidet et klimabudsjett. Klimabudsjettet er nå integrert i økonomiplan og kommunens budsjettprosess. Klimabudsjettet skal bidra til å synliggjøre og sikre bedre styring med prioriteringer og gjennomføring av lokale klimatiltak, og bidra til at utviklingen mot et lavutslippssamfunn akselereres.

Innen økologisk bærekraft og grønn omstilling er følgende utviklingstrekk og utfordringer viktig å prioritere:

Utslippsreduksjon av klimagassutslipp

Klimagassutslippene i Rana er synkende, med 15 prosent utslippsreduksjon i ikke-kvotepliktig sektor sammenlignet med 2009.

I 2021 ble det iverksatt en rekke klimatiltak i kommunen som elektrifisering av egen bilpark og mer miljøvennlige byggeprosesser.

Sett bort fra industri og annen kvotepliktig virksomhet, kommer klimagassutslippene i kommunen hovedsakelig fra veitrafikk, anleggsvirksomhet, landbruk, avfallsdeponi og sjøfart.

Prioriterte områder må være å få ned utslipp fra veitrafikk, anleggsvirksomhet og avfallsforedling.

Utslipp fra veitrafikk kan reduseres ved å øke andelen null- og lavutslippskjøretøy og legge bedre til rette for gang og sykkel.

Også utbygging av ladeinfrastruktur og styrking av kollektivtilbudet er viktige tiltak.

Utslipp fra anleggsvirksomhet kan reduseres med mer klimavennlige bygg- og anleggsplasser.

Klimamål 2030

Framskrivningene viser at kommunen ikke vil nå klimamålet for 2030 dersom dagens vedtatte politikk legges til grunn.

Med betydelig befolkningsvekst i årene som kommer, kan målet bli enda vanskeligere å nå. Blant annet er det anslått at trafikkmengden i Rana vil øke med 20 prosent i perioden fra 2020 til 2026.

Klimarisiko

Klimarisiko omfatter både de fysiske konsekvensene av klimaendringer og hva overgangen til et nullutslippssamfunn innebærer. I Rana er det økt sannsynlighet for kraftig nedbør, flom, skred og stormflo, som igjen medfører økte økonomiske utgifter.

For eksempel vil bygningsmasse og strukturer nært elveløp og hav bli mer utsatt for oversvømmelser. Dette erfarte vi høsten 2020 da store nedbørsmengder førte til flom og skader for mange millioner.

Endret klima vil også kunne påvirke landbruket i kommunen. Dette er hensyn som må belyses og avveies i planprosessene fremover.

Lokal luftkvalitet

Svevestøvnivåene ligger under grenseverdiene, men i vinterhalvåret er det fortsatt perioder med mye svevestøv. Kilder til svevestøv er veistøv, industri, vedfyring, eksos og skipstrafikk.

Skjerpede grenseverdier fra 2022 og forventet økt trafikkmengde i årene framover kan gjøre det mer utfordrende å overholde grenseverdiene i fremtiden. Eksempler på tiltak mot svevestøv er å redusere vegtrafikk gjennom areal- og transportplanlegging, utskiftning av gamle vedovner til rentbrennende ovner, renhold og støvdemping av veier, benytte strøsand uten finstoff, hastighetsreduksjoner og begrense spredning av svevestøv fra anleggsplasser.

Kommunestyret har vedtatt flere satsingsområder og bærekraftsmål som ivaretar økologisk bærekraft og grønn omstilling.

- Satsingsområdet «Grønn omstilling» i Kommuneplan, der «samarbeid med

næringsliv om utvikling i grønn retning», «bærekraftig utnyttning av fornybare ressurser», «klimavennlige løsninger innen transport, bygg og arealbruk», og «byutvikling med vekt på grønnstrukturer og urbanisering» er hovedstrategier.

- Satsingsområdet «Vekstkraft og attraktivitet» i Kommuneplan, der «industriby med ren luft og rent vann» er en av hovedstrategiene.
- Bærekraftsmål nr. 11 Bærekraftige byer og samfunn.
- Bærekraftsmål nr. 13 Stoppe klimaendringene.
- Bærekraftsmål nr. 17 Samarbeid for å nå målene.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Kommunens skal sikre at befolkningens sikkerhet og trygghet ivaretas, utvikle trygge og robuste lokalsamfunn. Kommunen skal jobbe systematisk og helhetlig med samfunnssikkerhet og beredskap på tvers av sektorer i kommunen. Plikten omfatter både kommunen som myndighet innenfor sitt geografiske område, kommunen som virksomhet, og kommunen som pådriver ovenfor andre aktører.

Målet med samfunnssikkerhetsarbeidet i Rana skal nås gjennom fire ulike satsingsområder;

- gjennomgående sikkerhetskultur
- tydelig og målrettet krisekommunikasjon
- systematisk forberede, øve og forbedre
- være pådriver og tilrettelegger

Følgende skårer høyt på sannsynlighet i det lokale risikobildet for 2022:

- pandemi
- pågående livstruende vold (PLIVO)
- sikkerhetspolitisk krise
- ekstremvær

Dette er prioriterte utfordringsområder der forebygging er viktig for å beskytte våre verdier og øke vår motstandsdyktighet.

Klimaendringer bidrar til å øke sannsynligheten for ulike naturhendelser, og globalisering øker risikoen for rask spredning av alvorlige smittsomme sykdommer. Den sikkerhetspolitiske situasjonen er forverret, noe som medfører økt risiko for spionasje, digitale angrep og desinformasjon.

I tillegg må vi lokalt løfte blikket og vurdere om og hvordan nye etableringer kan skape risiko. For eksempel vil etablering av batterifabrikk, flyplass og dypvannskai utfordre oss på nye måter.

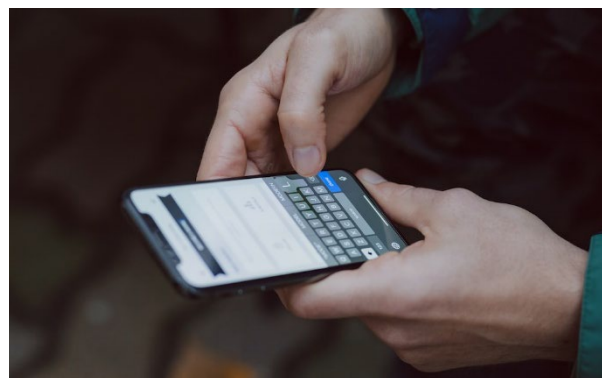
Kommunikasjon og digitalisering

Rana kommune skal bruke kommunikasjon som et strategisk verktøy for å nå målene i kommuneplanen og FNs bærekraftsmål.

For Rana som vertskommune, med visjon om å bli Norges grønne industrihovedstad, er kommunikasjon et viktig virkemiddel i arbeidet med å tiltrekke seg grønne bedrifter og kompetanse. Parallelt med dette øker utfordringen med å rekruttere nødvendig kompetanse for å opprettholde kommunale tjenester.

Stadig større krav til effektivisering og endret bruksmønster blant innbyggere og næringsliv krever at kommunen utvikler gode digitale løsninger. Digitalt førstevalg innebærer at kommunen så langt som mulig skal være tilgjengelig 24/7 ved å tilby et bredt spekter av digitale tjenester.

I 2021 lanserte kommunen sin nye tjenesteportal. Portalen utvikles kontinuerlig, og automatisering av arbeidsprosesser er en del av utviklingsarbeidet.

Det har vært en rivende digital utvikling i kommunen de siste årene. De fleste arbeidsprosesser og undervisning foregår nå på digitale løsninger. Dette stiller store krav til sikkerhet, kapasitet og robusthet i kommunens datanettverk.

Det er igangsatt et prosjekt som skal bidra til at vi får på plass et robust datanettverk dimensjonert for dagens og fremtidas bruk.

På området kommunikasjon og digitalisering er følgende utviklingstrekk og utfordringer viktig å prioritere:

- Flere og flere tjenester i skyen krever sikre og robuste kommunikasjonslinjer med høy kapasitet.

- Automatisering av arbeidsprosesser – robotisering.
- Tettere samhandling med nasjonale og regionale digitaliseringsnettverk.
- Kunstig intelligens.

Koronapandemien

Kommunesektoren har spilt en avgjørende rolle i håndteringen av pandemien i Norge. Kommunenes krise- og smittevernberedskap ble satt på prøve og smitteverntiltakene gjorde det krevende å sikre et godt tilbud til brukere. Flere grunnleggende tilbud og tjenester ble stengt ned, lagt om eller tilpasset i samsvar med smittevernkrav.

KS har gjennomført en undersøkelse om kommunenes erfaringer fra koronapandemien. Sentrale funn fra undersøkelsen viser at pandemiperioden har vært preget av kreativitet og omstillingsevne der nye løsninger er tatt i bruk. Erfaringene viser at det er flere tiltak, samarbeidsformer og metoder det er verdt å ta med videre.

Pandemien har satt fart på digitaliseringen i kommunene og digital kompetanse har økt i et omfang få hadde sett for seg var mulig. Vi har også sett at utfordringer i større grad enn før må løses tverrfaglig på tvers av enheter og

styringsnivå. Samhandling har også blitt muliggjort og forenklet gjennom økt bruk av digitale løsninger.

Pandemien har for mange tjenester krevd raske endringsprosesser som flere kommuner har lyktes med. Behovet for raske endringer har gitt både ledere og ansatte god endringskompetanse og vist hva som er mulig å få til i kritiske situasjoner.

Det å ha et aktivt forhold til beredskapsarbeid, kriseledelse og gjennomføring av risikoanalyser har kommet høyere på agendaen til flere kommuner gjennom pandemien.

Mange kommuner opplever imidlertid økte problemer knyttet til psykisk helse blant barn og unge, og særlig blant ungdom, noe vi også opplever i Rana.

I og etter pandemien melder både helsestasjon- og skolehelsetjeneste om økt pågang fra unge som har utfordringer knyttet til psykisk uhelse. Mange oppgir at etterspørselen etter tjenester for psykisk helse har økt betydelig, med lange ventelister for psykologtjenester og en økt etterspørsel etter tjenester fra helsestasjon.

Flere kommuner møter nå utfordringer med å sikre tilstrekkelig kapasitet for å møte den økte etterspørselen fra barn og unge.

Koronapandemien har påført kommunesektoren betydelige merkostnader og inntektstap. Samtidig viser regjeringen til at kommunesektoren er kompensert for merkostnadene i 2020 og 2021. Rana kommunes merkostnader i 2022 utgjør 17,6 mill. kr per august 2022 og det er fortsatt

usikkert om dette vil bli kompensert. En eventuell kompensasjon i 2022 blir vurdert på bakgrunn av en sluttrapport som legges frem i september.

Realkapital og vedlikeholdsetterslep

Rana kommune forvalter store verdier i form av bygninger, veier og vann- og avløpsanlegg.

Fra og med 2021 ble ansvar for vedlikehold av bygningsmassen skilt ut i et eget foretak, Rana Byggdrift KF. Foretakets formål er å redusere kommunens areal og øke den økonomiske innsatsen på drifts- og vedlikeholdsoppgaver knyttet til kommunale bygg.

Foretaket skal medvirke til god formues bevaring og verdibevarende vedlikehold av kommunens bygningsmasse gjennom midlene foretaket disponerer.

Langsiktig verdibevarende vedlikehold

I et langsiktig perspektiv er det viktig å bevare kommunens realkapital. Profesjonell eiendomsforvaltning handler om å kunne tenke og planlegge langsiktig og forutsigbart. «Brann-slokking», kortsiktig økonomiplanlegging og ad-hocforvaltning er oppskriften på dårlig forvaltning og lite bærekraftig utvikling.

Effektiv forvaltning kan gi besparelser for samfunnet og bedre tjenester til innbyggerne. Et faglig godt vedlikehold, tilpasningsdyktige bygninger og effektiv arealutnyttelse er et vesentlig bidrag til et bærekraftig samfunn, ved at det forlenger levetiden for bygningene og reduserer behovet for arealer. Planlagt verdibevarende vedlikehold er huseiers ansvar og viktig for å ivareta kommunens

verdier i et langsiktig perspektiv. Fagmiljøet i Norsk kommunalteknisk forening anbefaler en vedlikeholdsinnsett på minst 170 kr/m². Forutsetning for dette er at bygget skal ha en levetid på anslagsvis 60 år og opprettholde samme standard som da det var nytt. Et slikt vedlikeholdsnivå til kommunens formålsbygg, tilsvarer rundt 18 mill. kr per år.

Erfaringer fra Trondheim kommune viser verdien av godt langsiktig verdibevarende vedlikehold. Tidligere ble 80 prosent av vedlikeholdsbudsjettet i Trondheim eiendom brukt til ikke planlagte oppgaver, mens 20 prosent til planlagt vedlikehold. Dårlig vedlikehold, mugg og soppskader, råte, uholdbart innelima, takhimlinger som ramlet ned, vinduer som ble spikret igjen var noen av gjengangerne. Det økonomiske vedlikeholdsetterslepet var enormt på grunn av manglende forståelse og politisk vilje til et forutsigbart og langsiktig verdibevarende vedlikehold.

I dag er situasjonen snudd på hodet. Det ble utarbeidet ny modell for planlagt verdibevarende vedlikehold, med vedlikeholdsår hvert fjerde år for alle formålsbygg. I dag blir over 90 prosent av vedlikeholdsbudsjettet brukt til planlagt vedlikehold, mens under 10 prosent til ikke planlagte oppgaver. Modellen med systematisk verdibevarende vedlikehold gjennom tilstandsanalyser og en fast syklus for vedlikehold, vil på sikt opprettholde verdiene i eiendomsmassen og gi et mindre vedlikeholdsetterslep.

Behov for samarbeid og helhetlig tilnærming for å møte fremtiden

Andel eldre er forventet å øke drastisk fremover og vil kunne medføre at behovet for pleie- og omsorgstjenester vil øke med 100 prosent i 2050 sammenliknet med 2021. Endringer i demografien tilsier at det vil være helt avgjørende at kommunen klarer å iverksette tiltak som medfører å:

- Sikre at innbyggere gis mulighet til å være aktiv og deltakende i eget liv og bo i eget hjem så lenge som mulig, til tross for funksjonsnedsettelser og hjelpebehov.
- Styrke innbyggerne i planlegging for egen alderdom gjennom god informasjon og forebyggende arbeid.
- Styrke samarbeidet med pårørende og frivillige.
- Utforske og ta i bruk teknologi med formål om økt selvstendighet, trygghet, mestring og mulig inngripen i innbyggerens liv.
- Utvikle tjenester og kapasitet i tjenestestappen som medfører at behovet for institusjon og heldøgns tilbud reduseres.
- Sikre driftsoptimale enheter og avdelinger som muliggjør god ivaretagelse av fag, personal og økonomi.

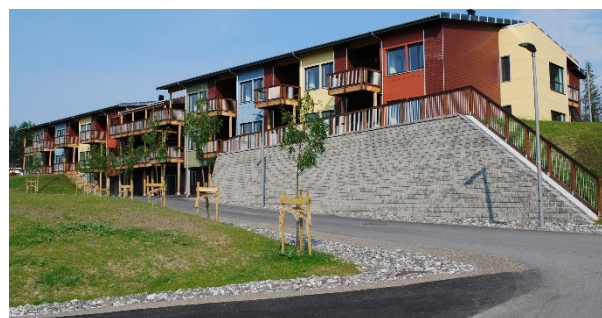
Dersom kommunen viderefører dagens tjenesteprofil og tjenestep praksis, vil pleie- og omsorgstjenesten, i forhold til institusjonsplasser, ha behov for rundt 65 årsverk mer i 2025 enn i 2021. Ser vi frem mot 2040 vil behovet øke med ytterligere 204 årsverk. Økonomisk vil merkostnaden være rundt 71 mill. kr allerede i 2025, og i 2040 er merkostnaden på rundt 266 mill. kr.

Dette vil utfordre kommunen som helhet. En ting er pengene, en helt annen ting er menneskene man er avhengig av for å utføre tjenestene. Se vedlegg: «*Alternativer dekningsgrad institusjonsplasser i prosent av personer 80 år og over*»

Det er økende utfordringer knyttet til demografi, redusert tilgang på arbeidskraft og innbyggere i yrkesaktiv alder, i en tid der behovene øker kraftig også utenfor tradisjonell eldreomsorg.

For å lykkes i planlegging av helse- og omsorgstjenester for fremtiden kreves det en helhetlig tilnærming og et tett samarbeid mellom politikk, administrasjon og kommunens innbyggere.

For å lykkes i planlegging for fremtiden, kreves det at hele kommunen bidrar i å skape et mer aldersvennlig samfunn, i godt samarbeid med næringsliv, kulturliv, frivillige lag/organisasjoner, innbyggerne og andre.

Veksten i behov er ikke noe helse- og omsorgstjenesten kan løse alene. Utfordringene må eies av hele Rana-samfunnet og alle sektorer må bidra til en innretning av et samfunn som fremmer selvstendiggjøring med tilrettelegging for et godt liv- hele livet.

Det er behov for en endring fra omfattende trinn i omsorgstrappen med stor grad av institusjonalisering og boliggingjoring til mer tidlig innsats og forebygging, hvor innbyggerne med sine varierende utfordringer mestrer egne liv i egne egnede boliger. Utfordringen i Rana skyldes i noen grad ressursbruk på enkelttjenester, men også i stor grad tjeneste -eller profilvalg.

I dette arbeidet vil det være sentralt å endre forventninger til tjenester, styrke evnen til å gjøre gode tjenestevalg og ikke minst ha tilstrekkelig kapasitet særlig i de første trinnene i tjenestetrappen. For å lykkes med

dette må kommunen ha aktive lokal-samfunn hvor innbyggere kan gjøre gode helse- og boligvalg.

I all enkelhet dreier dette seg om at Rana kommune må gjøre tingene rett, men også gjøre de rette tingene der tjenesten endres.

Det betyr at kommunen må begrense ressursbruken høyt oppe i tjenestetrappen for å kunne utvikle og sikre tjenester og tiltak på lavere nivå.

Kommuneøkonomi

Kommunesektoren har hatt gode rammebetingelser de siste årene. Inntektsnivået har holdt seg godt oppe og mange kommuner, deriblant Rana, kan vise til gode økonomiske resultater. Den gode utviklingen har i stor grad vært påvirket av høye skatteinntekter og et gunstig rentenivå.

Kommune-Norge har aldri gjennomført så raske omstillinger som under koronapandemien. Nå skal vi over på den nye normalen som vi ennå ikke vet hva blir. God økonomi er grunnlaget for en stabil og god oppgaveløsning. Det er derfor grunn til bekymring når vi ser at økonomien settes under press, samtidig som den kraftige behovsveksten innenfor helse- og omsorgssektoren så vidt har begynt.

Regjeringen tegner et bilde av enda strammere offentlige budsjetter de kommende årene der inntektsveksten spises opp av demografikostnader og større behov innenfor helse og omsorg. Prioriteringer og omprioriteringer blir nøkkelford i årene som kommer. Statsbudsjettet for 2023 kan endre det økonomiske opplegget til kommunen.

De siste prognosene fra Norges Bank viser til rask prisvekst og inflasjon over målet. Styringsrenta har blitt satt opp flere ganger i år, og forventes å gå videre opp og ligge på rundt 3 prosent i økonomiplanperioden.

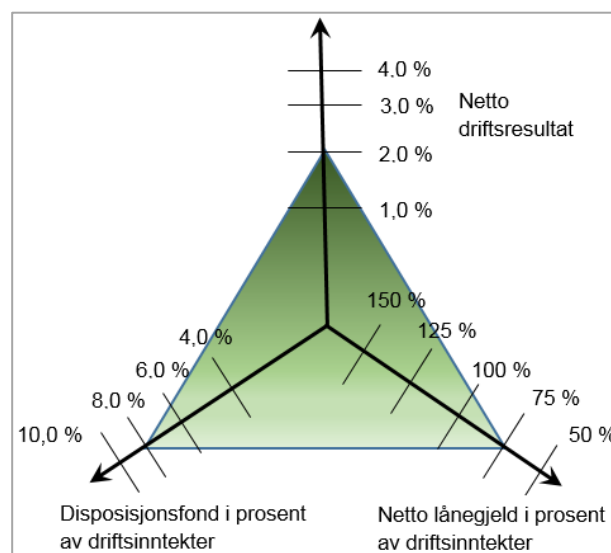
Rana kommune har gjennom flere år tilpasset driftsnivået til reduserte driftsrammer. Tjenestene har evnet å omstille driften og levert positive resultat som har gitt kommunen økt handlingsrom. Behovsendringene knyttet til demografi er også

håndtert. Regnskapet i 2021 og 1.halvår 2022, viser at denne trenden er i ferd med å snu.

Kommunaløkonomisk bærekraft

Kommunens handlingsregel for bærekraft tar utgangspunkt i riksrevisjonens undersøkelse i 2013 av kommunenes låneopptak og gjeldsbelastning. Kommunene må se både gjeldsnivå, driftsresultat og disposisjonsfond i sammenheng, når økonomisk bærekraft vurderes.

Figur 7. Handlingsregel for bærekraft

Kommunens modell for økonomisk bærekraft setter krav til langsiktighet i den økonomiske styringen av kommunen og er et viktig hjelpemiddel for å kommunisere og gi beslutningsgrunnlag for utvikling i kommuneøkonomien.

Handlefrihet og robusthet er bærende elementer i modellen. Kommuneøkonomien skal kunne håndtere uforutsette hendelser uten at dette får umiddelbare konsekvenser for tjenestetilbudet.

Kommunens modell for økonomisk bærekraft setter en grense for et gjeldsnivå på 75 prosent. Netto driftsresultat (NDR) skal være 2,0 prosent eller høyere, mens disposisjonsfondet skal være minst 8,0 prosent.

Handlingsregelen for bærekraft er dynamisk og nøkkeltallene må sees i sammenheng. Dersom gjeldsgraden er høyere enn måltallet, må NDR settes høyere enn 2 prosent for å nå nivået for bærekraft. Måltall for netto driftsresultat er som følge av høy gjeldsgrad satt til 3,0 prosent i budsjett og økonomiplanen.

Kommunens handlingsregler for økonomisk bærekraft vises i tabellen under, med mål og resultater for 2021. Alle indikatorene er målt i prosent av brutto driftsinntekter.

Tabell 2. Handlingsregel for bærekraft 2020

	Mål bærekraft	Regnskap 2021
Netto driftsresultat	3,0 %	5,4 %
Disposisjonsfond	8,0 %	29,9 %
Netto lånegjeld	75,0 %	92,7 %

Netto driftsresultat representerer kommunal økonomisk bærekraft i et ett-års perspektiv. I 2021 ble NDR på 5,4 prosent som er 2,4 prosent over måltallet og gir god økonomisk bærekraft på kort sikt.

Gjeldsnivået er over måltallet for økonomisk bærekraft. Bærekraftavviket som økende gjeldsnivå representerer er bekymringsfullt, og stiller krav til at kommunen planlegger for gjenopprettelse av økonomisk bærekraftig gjeldsbalanse fremover.

Disposisjonsfondet er langt over måltallet i bærekraftmodellen på 8,0 prosent av driftsinntektene. Ved utgangen av 2021 har Rana

kommune et disposisjonsfond inkludert mindreforbruk i 2021, på 713 mill. kr, tilsvarende 29,9 prosent av driftsinntektene.

Vedtatt disponering av 450 mill. kr til flyplass, vil redusere disposisjonsfondet, men det vil fortsatt være høyere enn måltall for økonomisk bærekraft.

Rana kommune har en stor oppgave fremover med å stabilisere bærekraftsbalansen som i all hovedsak handler om å få kontroll på gjeldsgraden og få et bærekraftig investeringsnivå fremover. At drifta leverer med tjenester som leverer overskudd, er en forutsetning som må være på plass for at vi ikke skal øke ubalansen fremover ytterligere.

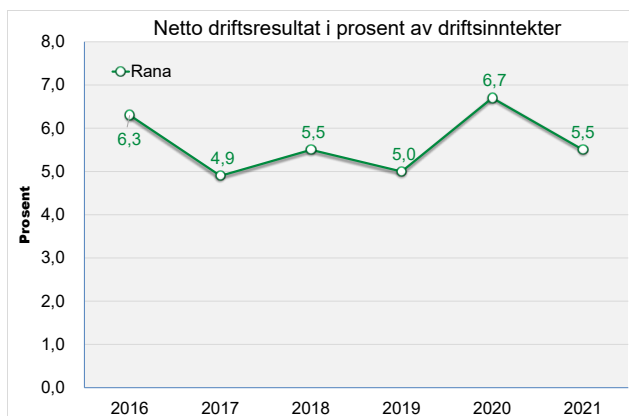
Kommunaløkonomisk analyse

En sunn kommuneøkonomi karakteriseres av evnen til å håndtere uforutsette hendelser og ha handlingsrom til å kunne foreta egne valg på kort og lang sikt. Langsiktig styringsfokus er viktig for å kunne levere forutsigbare tjenester. Rana kommune har siden 2016 hatt økonomiske handlingsregler som er tuftet på kommunaløkonomisk bærekraftsprinsipp.

Netto driftsresultat (NDR) er definert som kommunens økonomiske handlefrihet og er det overskuddet som kommunen sitter igjen med etter at drifta, renter og avdrag er betalt. Det kan avsettes til fremtidig bruk eller overføres som egenkapital til investeringer.

Figuren under viser kommunens handlefrihet eller netto driftsresultat i kroner og prosent av brutto driftsinntekter i Rana kommune.

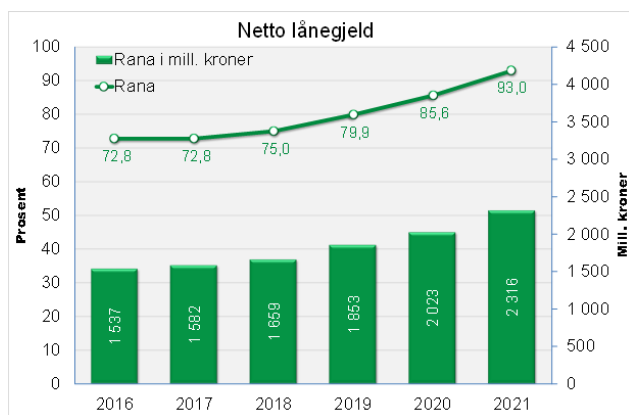
Figur 1. Netto driftsresultat, konsern

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Rana i 1000 kroner	132 449	107 398	121 626	115 477	158 885	136 482

De siste fire årene er NDR for Rana kommune høyere enn sammenlignings kommunene i KG 9 og 10 (snitt i perioden 2018-2021 5,68 prosent for Rana, 2,8 prosent for KG 9 og 1,68 prosent for KG 10).

Figur 2. Gjeldsgrad

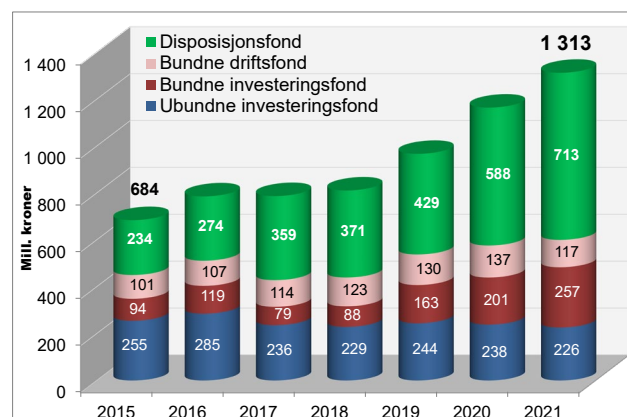

Grafen illustrerer lånegjeldsutviklingen i Rana i prosent av driftsinntekter.

Indikatoren viser netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter. Netto lånegjeld er definert som langsiktig gjeld (eksklusive pensjonsforpliktelser) fratrasket totale utlån og ubrukte lånemidler.

Netto lånegjeld utgjorde 93 prosent av brutto driftsinntekter i 2021. Netto lånegjeld øker i Rana som følge av økt investeringsvolum. Dette er høyere enn anbefalte nivåer og kommunens handlingsregel i bærekraft-modellen, som har et tak for netto lånegjeld på 75 prosent av brutto driftsinntekter. Rana kommune har lavere netto lånegjeld enn KG 9 og KG 10 i perioden 2018-2021.

Figur 3. Utvikling fondsmidler i 2021 kroner

Diagrammet viser fondsbeholdningen i millioner kroner. Det har vært en kraftig oppbygging av disposisjonsfondet i perioden. Det har også vært en økning av bundne investeringsfond, mens bundne driftsfond er redusert.

Avsetningene til disposisjonsfondet er delvis knyttet til utbetalinger som følge av terrao-ppgjøret. Ellers har positive netto driftsresultat og budsjetterte avsetninger bidratt til fondsoppbyggingen. Per 31.12.2021 utgjør disposisjonsfondet 54 prosent av kommunens samlede fondsbeholdning og 29,9 prosent av brutto driftsinntekter.

Kommunebarometeret

I årets Kommunebarometer havner Rana kommune på øverste halvdel av totaltabellen, med en 140. plass når det justeres for økonomiske rammebetingelser. Dersom vi bare ser på nøkkeltallene og ignorerer økonomiske forutsetninger, er kommunen på en 134. plass.

Rana klatrer mest på sektorene saksbehandling, barnevern, barnehage og sosialtjeneste, mens vi faller mest på vann, avløp og renovasjon, samt kultur og helse.

Bruk av grunnlagsdata og nøkkeltall, samt vekting av de enkelte kriteriene endres fra et år til et annet, så det er vanskelig å si om det er kvaliteten på tjenestene som har økt, eller endret plassering skyldes endringer i Kommunebarometeret.

Tabell 3. Kommunebarometeret 2022

	2020	2021	2022	Endring fra i fjor
Totalplassering	234	183	140	-43
Grunnskole	261	231	206	-25
Pleie og omsorg	290	300	276	-24
Barnevern	346	310	189	-121
Barnehage	248	135	74	-61
Helse	248	183	253	70
Sosial	202	140	84	-56
Kultur	70	44	124	80
Miljø og ressurser	142	55	44	-11
Saksbehandling	362	304	84	-220
Vann, avløp og renovasjon	108	56	182	126
Økonomi	26	15	14	-1
Kostnadsnivå	87	20	43	23

Plasseringene er ikke direkte sammenlignbare over tid, siden plasseringene i 2020 og 2021 er basert på fjorårets Kommunebarometer.

De høyeste plasseringene får vi innenfor økonomi, kostnadsnivå, miljø og ressurser og barnehage, mens vi får de laveste

plasseringene innen pleie- og omsorg, helse, grunnskole, barnevern og vann- og avløp.

KOSTRA – ressursbruk og prioritering

Gjennom KOSTRA samordnes rapportering fra kommunene på tjenestene, og skal gi relevant styringsinformasjon om ressursbruk og prioriteringer til tjenestene.

Isolert sett har kommunens netto driftsutgifter økt fra 60 234 i 2020 til 64 476 kr per innbygger i 2021, en økning tilsvarende 111 mill. kr. Dette er en økning i ressursbruken på 7,0 prosent.

I 2020 var netto driftsutgifter korrigert for utgiftsbehov 6,0 mill. kr lavere enn gjennomsnittet i KG 9, mens ressursbruken i 2021 var 43,2 mill. kr høyere enn KG 9. Dette betyr at kommunens ressursbruk har økt mer enn gjennomsnittet i KG 9.

Det er også viktig å gjøre oppmerksom på at Rana har en lavere arbeidsgiveravgift enn de fleste andre kommunene i sammenligningsgruppa. Kun Rana, Harstad, Alta og Narvik i KG 9 har differensierte satser, mens de øvrige kommunene har en arbeidsgiveravgiftssats på 14,1 prosent. Dersom vi korrigerer for redusert arbeidsgiveravgiftssats på 5,1 prosent i Rana, og oppjusterer til 14,1 prosent, ville ressursbruken i Rana vært 108,2 mill. kr høyere.

Agenda Kaupang har i forbindelse med gjennomgang av pleie og omsorgssektoren avdekket at Rana kommune feilaktig har bokført 5,5 mill. kr i 2021 på kommunehelse. Kostnadene skulle vært ført på helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende innenfor

pleie og omsorgssektoren. Også regnskapet i 2020 er feil der ca. 4,7 mill. kr skulle vært flyttet mellom sektorene.

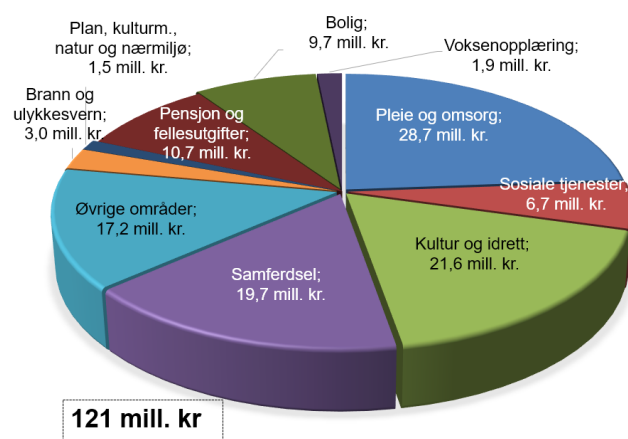
Tallene i analysen er ikke korrigert for dette og medfører at ressursbruken til pleie og omsorg skulle vært 5,5 mill. kr høyere i 2021 og ressursbruken til kommunehelse tilsvarende lavere.

Rana hadde en høyere ressursbruk enn KG 9 på områdene samferdsel, sosiale tjenester, pleie og omsorg, kultur og idrett, kommunale boliger, brann og ulykkesvern, plan, kulturminner, natur og nærmiljø, pensjon og fellesutgifter, samt bolig og voksenopplæring i 2021. Totalt var ressursbruken på disse områdene 121 mill. kr høyere enn gjennomsnittet i KG 9.

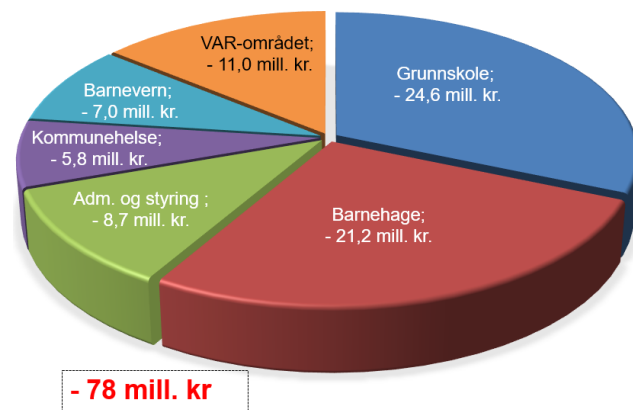
På de øvrige av kommunens tjenesteområder, var ressursbruken totalt 78 mill. kr lavere i Rana enn gjennomsnittet i KG 9.

Diagrammene under viser områdene som Rana bruker mer eller mindre enn gjennomsnittlig ressursbruk i KOSTRA gruppe 9, justert for utgiftsbehov, privatskoleandel og vertskommunetilskudd PU.

Figur 4. Områder med høyere ressursbruk 2021

Figur 5. Områder med lavere ressursbruk 2021

Status regnskap 1. halvår 2022

Regnskapet per juni viser budsjettutfordringer på drift og finansområdet. Sektor for oppvekst og kultur, samt tekniske tjenester er presset, men forventer å drifte innenfor vedtatte budsjetttrammer. Helse og omsorg har store utfordringer og har iverksatt tiltak for å redusere merforbruket i år. Likevel forventes et merforbruk på rundt 30 mill. kr, med forutsetning at tiltakene som iverksettes får effekt.

Prognosene tilsier et samlet merforbruk som kan resultere i redusert netto driftsresultat, redusert egenkapital til investeringer som igjen kan gi økt behov for låneopptak, samt reduserte avsetninger til disposisjonsfond.

På finansområdet er skatteinngangen under budsjett, men det forventes merinntekter fra inntektsutjevningen, som følge av høy skatteinngang på nasjonalt nivå. Regjeringen har forutsatt at merinntekter på skatt skal dekke økte kostnader knyttet til lønns- og prisveksten i år.

Lav spotpris på salg av kraft har medført en inntektssvikt knyttet til salg av konsesjonskraften.

Dersom prisene siste kvartal fortsetter på et lavt nivå, kan samlet inntektssvikt i år bli rundt 20-25 mill. kr lavere enn budsjettet.

Økte rentekostnader utjevnes av økte renteinntekter i år på grunn av innslagspunkt for renteendring og god likviditet.

Det er fortsatt usikkerhet knyttet til innteksttap og merkostnader som følge av koronapandemien, og kompensasjon fra staten. Regjeringen viser til at kommunesektoren er kompensert for koronapandemien i 2020 og 2021. En eventuell kompensasjon for 2022 blir vurdert på bakgrunn av sluttrapport fra arbeidsgruppa som ble lagt frem i september.

Investeringer

Det er viktig med tverrfaglig strategisk planlegging når vi ser på investeringsbehovet fremover.

I gjeldende budsjett og økonomiplan ligger prosjekter innenfor helse og omsorg, som blant annet nytt sykehjem, flere selvfinansierende botilbud for brukere innen rus og psykisk helse, samt, utvidelse av botilbud på Kløverbakken. Rapporten fra Agenda Kaupang viser til at et nytt sykehjem ikke er den beste løsningen for en bærekraftig utvikling innenfor helse og omsorg fremover.

Rana kommune må tenke nytt innen utvikling av investeringsprosjekter sett i et større perspektiv og må utvikle en langsiktig strategi med hovedfokus på følgende:

- kvalitet på brukertjenester
- optimaliserte løsninger for å hente ut synergier i drift (stordriftsfordeler).
- Hvordan skal vi utvikle bygningsmasse/tomter som er bedre tilpasset fremtidige behov/driftsformer.
- Sambruk av bygningsmasse og samarbeid på tvers av sektorer. Kultur og fritid, helse og omsorg, frivillighet mv. sett i sammenheng som kan skape samarbeid og samhandling.
- Strategisk utvikling av eiendommer. Tomter som frigjøres som for eksempel Ytteren gamle barneskole, sett i sammenheng med eksisterende bygningsmasse til helse og omsorg.
- Se på muligheter for offentlig -privat samarbeid, herunder også vurdere eie eller leie.

I forbindelse med pågående selvfinansierende prosjekter ser vi at det er krevende å bygge små enheter med dagens kostnader i markedet, samt økende krav til miljø og bærekraft. Små enheter lokalisert på flere plasser gir økte investeringskostnader, og høye driftsutgifter. Kommunen må vurdere alternative løsninger for å møte behovet.

Til vi har landet en langsiktig bærekraftig strategi, vil det være fornuftig å ta en tenkepause og vurdere investeringer, spesielt innenfor helse og omsorg som det vises til i rapporten fra Agenda Kaupang.

Rana Byggdrift KF har utarbeidet en enkel tilstandsanalyse over kommunens bygningsmasse vedlikeholdsbehov. I analysen er det kun tatt hensyn til oppgradering av eksisterende bygningsmasse med utgangspunkt i samme bruk som i dag. Det er ikke vurdert behov for utvikling av bygningsmassen tilpasset nye behov og løsninger og fremtidsrettet bruk.

Kostnader for renovering og oppgradering må sees i sammenheng med kost/nytte prinsippet som vurdering av hensiktsmessighet for videre drift. Mange av kommunens formålsbygg er ikke egnet for utvikling til fremtidsrettet bruk, spesielt med hensyn til effektiv tjenesteproduksjon og kostnadsgunstig drift.

Revisjon av økonomiplan 2023 - 2026

Det er gjort gjennomgang av prosjektene i vedtatt økonomiplan. Dette gjelder generell prisjustering, prosjektering og i henhold til anbud som er gjennomført. Prisøkningen er anslått til 20 prosent på prosjekter av nyere dato, mens for eldre prosjekter er det kanskje behov for prisjusteringer på opptil 50 prosent.

Prisjusteringer, forskyvninger og endringer etter prosjektering kan øke investeringsutgiftene med 341 mill. kr, til 1 278 mill. kr i planperioden. Dette gir behov for å gjøre nye prioriteringer og forskyvninger av allerede vedtatte investeringstiltak samtidig som det legges nye strategier for hvordan dette skal håndteres på lang sikt.

Prioriteringer i økonomiplanperioden

I kommende planperiode må vi tenke på tvers av sektorer og legge en langsiktig strategi. Vi må ha fokus på optimaliserte løsninger for å hente ut synergier og stordriftsfordeler og tilpasse investeringene fremtidige behov.

Fra et økonomisk bærekraftig perspektiv, må vi hindre en videre økning av gjeldsgraden, noe som innebærer at vi ikke tar opp mer lån enn det vi betaler i avdrag.

Rådmannen anbefaler ei investeringsramme på maks 1,0 mrd. kr i økonomiplanperioden. Dette vil gi muligheter for at gjeldsgraden kan holdes på rundt 100 prosent ved utgangen av planperioden. Dersom gjeldsgraden skal reduseres, må investeringsnivået settes lavere.

Dersom nytt sykehjem og botilbud innenfor helse og omsorg utsettes, viser en foreløpig prisjustert skisse basert på øvrige prosjekt i vedtatt økonomiplan, kostnader tilsvarende rundt 750 mill. kr. Rammen til øvrige prosjekt, herunder nye alternative løsninger for bofellesskap og bosenter er på ca. 250 mill. kr.

Foreløpig investeringsskisse 2023-2026:

- Vann og avløp: 450 mill. kr.
- Kirkelig Fellesråd: 112,5 mill. kr.
- Ferdigstillelse gymsaler Selfors og Båsmo: 85 mill. kr.
- Småinvesteringer (5+5) og EK tilskudd KLP: 65 mill. kr.
- Infrastrukturtiltak: 35 mill. kr.

Investeringer i skolebygg

Investeringer i skolebygg representerer det største løftet i den kommunale bygningsmassen i perioden 2010-2023.

Gjennomførte og vedtatte tiltak i forbindelse med skoleløftet, har hittil resultert i et investeringsvolum på i underkant av 1,3 mrd. kr med oppgraderte og nye skolebygg over store deler av kommunen. Tre nye barnehager er bygd.

Parallelt er det også investert i infrastruktur i tilknytning til skoleanleggene på over 150 mill. kr. (Moheia fritidspark, trafiksikkerhet, miljø og uteområder).

Tabell 4. Skoleinvesteringer

Skoleinvesteringer 2010-2023	Mill. kr
Gruben barneskole	266
Båsmoen barneskole	236
Ytteren barneskole	191
Rana ungdomsskole	190
Gymsaler Selfors og Båsmo	138
Andre skoler	115
Hauknes barneskole	109
Andre saneringsprosjekt	20
Totalt	1 265

Bygging av nye barneskoler på Gruben og Båsmoen er gjennomført med mest mulig fossilfri byggeprosess, bygd i massivtre og tilfredsstillende langt på vei kravene til passivhus. Investeringskostnadene er noe høyere enn ved tradisjonelle bygg, men gir en bedre driftsøkonomi og lengre levetid for byggene.

Nybyggene på Båsmo og Gruben oppfyller også kriteriene for at kommunen kan få såkalte «grønne lån». Dette er lån som gis til bærekraftige og miljøvennlige prosjekter som bidrar til det grønne skiftet i samfunnet. Kommunen oppnår samtidig bedre rentebetingelser på grønne lån enn ordinære lån.

Bygging av nye gymsaler ved barneskolene på Selfors og Båsmo ble etter anbud justert opp fra 46,6 mill. kr til 68,8 mill. kr. Kostnadsøkningen ble vedtatt i egen sak til kommunestyret og prosjektene skal ferdigstillelse til skolestart i 2023.

Vedtatt økonomiplan 2022 - 2025

I vedtatt økonomiplan for perioden 2022 - 2025 er det planlagt investeringer på totalt 1,7 mrd. kr. Beløpet er inkludert 450 mill. kr til ny flyplass. Totalt planlagt låneopptak i perioden er på 633 mill. kr, hvorav 314 mill. kr er vedtatt opptatt inneværende år (ekskl. startlån).

Vedtatte investeringer i 2022 utgjør brutto 882,3 mill. kr inkl. utbetalingen til flyplassprosjektet. Brutto investeringer i påfølgende år etter planen er 259 mill. kr i 2023, 291 mill. kr i 2024 og 271 i 2025. Som følge av vedtakene i gjeldende økonomiplan ligger det foreløpig 105 mill. kr i brutto investeringer i 2026. Brutto investeringer utgjør 972 mill. kr i planperioden 2023 - 2026 før revisjon av økonomiplanen.

Investeringene finansieres med låneopptak i perioden på 357 mill. kr, bruk av fond med 4 mill. kr og overført fra driften med 374 mill. kr. Momskompensasjon, tilskudd og andre investeringsinntekter utgjør 245 mill. kr.

Investeringer bygg innenfor omsorg, helse og sosial

Etter gjeldende økonomiplan er bygging av nytt sykehjem med 55 plasser og sentralkjøkken til 290 mill. kr planlagt ferdig i 2025. En prisjustering med 20 prosent øker

kostnaden til 348 mill. kr. I rapporten fra Agenda Kaupang stilles det spørsmål ved bygging av nye sykehjemsplasser i perioden og tidsplan for gjennomføring av prosjektet må vurderes.

Kostnaden for oppgradering av Ytteren bosenter er vedtatt i årets budsjett med 22 mill. kr. Prosjektet er prosjektert for gjennomføring som totalentreprise og har vært lyst ut på anbud to ganger med liten interesse i markedet (kun en tilbyder begge ganger).

For å gjennomføre oppgraderingen må alle beboere flytte ut for en kortere periode. Hvis prosjektet skal gjennomføres med oppstart neste år, må det vurderes om entrepriseform må endres, for å få større interesse i markedet og bedre kontroll på både risiko og usikkerhet. Kostnaden bør vurderes økt til 40 mill. kr.

I gjeldende økonomiplan er det vedtatt rammer for bygging av tre bofellesskap og to småhus med to enheter i planperioden. Totalkostnaden for prosjektene var beregnet til 111,5 mill. kr.

En prisjustering av prosjektene på 20 prosent øker kostnaden til 131,4 mill. kr. Bygging av Kløverbakken 2 var beregnet til 34,5 mill. kr i gjeldende økonomiplan. Gjennomført anbud på prosjektet viser at totalkostnaden vil komme på godt over 40 mill. kr.

De planlagte bofellesskapene er selvfinansierende prosjekter som betjenes av beboerne via husleie. Bygge kostnad basert på anbud vil medføre en husleie som langt overstiger det beboere kan leve med. Ingen av prosjektene er igangsatt i 2022.

I gjeldende budsjett og økonomiplan var de totale investeringer innen helse og omsorg på 423,5 mill. kr. Gjennomgangen med prisjusteringer, anbud mv. viser at kostnadene vil øke til over 500 mill. kr hvis prosjektene gjennomføres etter gjeldende plan.

Konklusjonen i rapporten fra Agenda Kaupang, prisøkninger og press i markedet for entrepriser på nybygg viser at det er behov for å vurdere fremtidig strategi på nytt, før bygging av ny struktur innenfor helse- og omsorg.

Investeringer i infrastruktur

Ny dypvannskai skal være ferdigstilt i løpet av 2025. Kapasiteten på dagens kaianlegg er sprengt og har begrenset seilingsdybde, som hindrer større skip i å kunne legge til kai.

Etablering av ny dypvannskai er et samarbeid mellom Rana kommune, Mo Industripark og Kystverket. Prosjektet består av ny dypvannskai i Langneset, mudring ved Toraneskaia og Lagneset, samt deponering av forurensede masser. Staten v/Kystverket bidrar med finansiering til mudring og deponi som er en del av prosjektet.

Det jobbes nå med kostnadsberegning av prosjektet. Arbeidet har tatt lengre tid enn forventet, da det har blitt utført nye grunnundersøkelser og utredning av ny løsning for bygging av kai. Målet er at kalkylene skal være klar i løpet av oktober i år. Samtidig jobbes det med å utarbeide en samarbeidsavtale mellom Rana Kommune og Kystverket der endelig kostnadsfordeling vil avklares. Avtalen vil bli lagt frem for politisk behandling.

Vi ser allerede nå at investeringskostnadene vil bli betydelig høyere enn tidligere anslått. Samlet kostnad for prosjektet avhenger av kostnadsfordeling mellom samarbeids-partnere, og kan utgjøre en betydelig andel av kommunens investeringsramme i kommende økonomiplanperiode.

Utbygging av Brennåsen boligfelt med en kostnadsramme på 140 mill. kr ble tatt ut av økonomiplanen ved kommunestyrets budsjettvedtak i 2021.

Vedtaket inneholdt en bestilling om utredning av behov for mer sentrumsnære boliger. Rådmannen vil komme tilbake med en egen sak med ulike alternativer og forslag til prioritering av utbygginger. Kostnader til utbygging av boligfelt forutsettes forskuttet ved bruk av investeringsfond, og inntekter fra tomtsalg avsettes til fond.

Øvrige kommunale bygg

I gjeldende økonomiplan er det ikke vedtatt nybygg/oppgraderinger av øvrig kommunal bygningsmasse.

Investeringer vann og avløp

De årlige rammene for hovedplanene på vann- og avløpsområdet utgjør opprinnelig til sammen 376 mill. kr i planperioden. En prisjustering på 20 prosent øker kostnadene til 452 mill. kr.

Investeringstilskudd til Rana kirkelige fellesråd

I forslaget til vedtak i Rana kirkelige fellesråd om generelt investeringstilskudd økes dette

fra 63,3 mill. kr til 78,8 mill. kr i planperioden. Det detaljerte følger som eget vedlegg.

Investeringstilskudd til bygging av kjølerom, mv. og krematorium ligger inne i gjeldende økonomiplan med et tilskudd på 23,4 mill. kr og 13 mill. kr, til sammen 36,4 mill. kr. Prisjustert med 20 prosent øker kostnaden til 44 mill. kr

Bygging av nytt kjølerom mv. var planlagt startet i 2021 og oppstart av krematorium i 2024. Prosjektering av prosjektene ble gjort for flere år tilbake, og det er derfor behov en ny gjennomgang av prosjektene med vurdering av prioritet og fremdriftsplan.

Øvrige investeringer

Øvrige investeringer omfatter årlige rammer til trafikk sikkerhetstiltak, kjøp av tomtegrunn, kommunale veier, 5+5 mill. kr for mindre investeringsbehov og egenkapital innskudd i pensjonsordningen. Rammene utgjør til sammen 25,2 mill. kr årlig.

Forlengelse av vedtatt investeringsprogram for perioden 2023 - 2026

En forlengelse av vedtatt investeringsprogram fra gjeldende økonomiplan til ny planperiode gir totale investeringer i perioden på 972 mill. kr, før prisjusteringer mv. Det er da tatt hensyn til eventuell forskyvning av prosjekter som var planlagt igangsatt i år, men som av årsaker vist til ovenfor ikke er påbegynt i 2022. Totalt utgjør dette 103 mill. kr av investeringsbudsjettet for 2022.

Gjennomgangen av vedtatte prosjekter med prisjusteringer mv. gir en anslått kostnadsøkning til 1,28 mrd. kr i planperioden. Ved å

utsette bygging av nytt sykehjem med sentral-kjøkken og bofellesskap og forskyve disse ut av kommende planperiode, reduseres totale kostnader i perioden til 758 mill. kr.

For mer detaljert beskrivelse av prosjektene som ligger i vedtatt budsjett og økonomiplan for inneværende periode, vises det til [budsjett- og økonomiplandokument](#) på kommunens hjemmeside.

Foreløpige anslag på inntektsnivå i perioden viser at en investeringsramme på 1 mrd. kr vil gjøre det mulig å holde gjeldsgraden på rundt 100 prosent ved utgangen av planperioden. For detaljer omkring utviklingen i rentenivå mv. vises det til kapitlet om finans.

Finans

Rentenivå

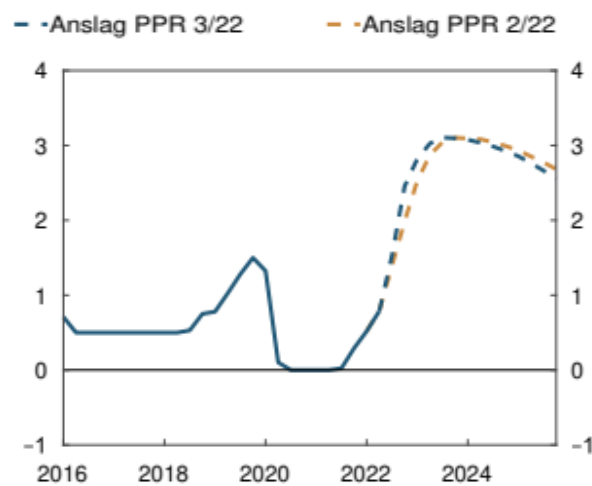
Målet for pengepolitikken i Norge er en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2,0 prosent. Den skal videre bidra til høy og stabil produksjon og sysselsetting, samt å motvirke oppbygging av finansielle ubalanser.

Det er høy aktivitet og lite ledig kapasitet i norsk økonomi. Prisveksten har vært betydelig høyere enn anslått og er klart over målet.

Arbeidsledigheten har falt litt mer enn ventet og er på et svært lavt nivå. Høye energipriser og kombinasjonen av høy etterspørsel og begrensninger på tilbudssiden, har ført til en betydelig oppgang i konsumprisveksten internasjonalt. Dette påvirker rentenivået i Norge og verden ellers.

Utsiktene og risikobildet tilsier at styringsrenten vil settes videre opp av Norges Bank, men prognosene er mer usikre enn normalt, og det videre forløpet for renten vil avhenge av den økonomiske utviklingen. Dersom inflasjonen avtar, kan det føre til at renteøkningene fremover vil bli redusert. De korte rentene (3 mnd. NIBOR) har hittil i 2022 blitt økt fra 0,98 prosent til 2,86 prosent i midten av september.

Figur 6. Styringsrente 2016-2026

Prognosene for markedsrentene viser også at rentene vil stige fremover. 3 mnd. NIBOR forventes å ligge på 3,7 prosent ved utgangen av 2026. Dette er 1,7 prosentpoeng høyere enn i gjeldende økonomiplan.

Vi har i 2022 hatt kortrente på 1,6 prosent i gjennomsnitt i 2022. Prognosene, med den tilgjengelige informasjon vi har i dag, viser en markedsrente i snitt i 2023 på over 3,8 prosent som vil gi kommunene en innlånsrente på 4,4 prosent neste år, som er 1,9 prosent høyere enn prognosene i fjor tilsa.

Lånegjeld, renter og avdrag

Låneopptak til finansiering av investeringer var på 314 mill. kr i budsjettvedtaket for 2022. Låneopptaket er fordelt med 179 mill. kr i ordinære lån og 135 mill. kr til selv-finansierende prosjekt. Låneopptaket ble gjennomført i september i år, men det ble foreløpig tatt opp bare 103,6 mill. kr i ordinært lån. Låneopptaket er knyttet til investeringer i skolebyggene og godkjent som lån til grønne investeringer.

Reduksjon av låneopptak gjøres på grunn av at flere planlagte prosjekter foreløpig ikke er startet opp, jf. kapitlet om investeringer ovenfor. Behov for gjennomføring av ytterligere låneopptak vurderes løpende i forhold til kommunens likviditetsbehov, men vil sannsynligvis utsettes til over årsskiftet.

Kommunens gjeldsportefølje vil ved utgangen av 2022 være ca. 3,2 mrd. kr. inkl. innlån til utlån (startlån). Beløpet vil kunne endres noe av utbetaling av avdrag til Husbanken inkl. ekstraordinære avdrag finansiert av avsatte innbetalinger fra utlån. Innbetalingene fra låntakerne kan bare brukes til avdrag. Alle avdrag på startlån fra Husbanken og eventuelle ekstraordinære avdrag belastes i investeringsregnskapet.

Vedtatt investeringsprogram med vedtatt låneopptak på 314 mill. kr i år ville økt netto lånegjeld til ca. 110 prosent av driftsinntektene i 2022.

Dette utgjør 35 prosentpoeng eller 770 mill. kr over måltallet på 75 prosent. Dette tilsvarer ca. 54 mill. kr i økte rente og avdragsutgifter. Dette forutsatt at det forventede rentenivået i perioden kommer opp på det nivået som markedet forventer.

Hensyntatt låneopptak på 104 mill. kr i 2022, vil netto lånegjeld holde seg nesten uendret på rundt 93 prosent av driftsinntektene. Dette er 18 prosentpoeng over målet på 75 prosent, eller 396 mill. kr og tilsvarer ca. 28 mill. kr i økt rente- og avdragsbelastning.

Likviditetsutvikling

Det er i perspektivanalysen tatt høyde for at 450 mill. kr av utbetalingen til ny flyplass finansieres ved bruk av disposisjonsfond, da dette er et rent tilskudd fra kommunen til prosjektet. Utbetalingen som var forutsatt utført i 2022 er fortsatt ikke foretatt, og har bidratt til økte renteinntekter for Rana kommune så langt. Likviditeten vil være tilfredsstillende etter utbetalingen på 450 mill. kr, forutsatt at vedtatte rammer i økonomiplanen overholdes.

Det er vedtatt bruk av 70 mill. kr fra premiefond for innbetaling av premie til pensjon som også vil styrke kommunens likviditet.

I vedtatt økonomiplan er det ikke lagt opp til bruk av investeringsfond. Økt bruk av fond kan være en mulighet til å øke egenkapitalen og redusere gjeldsgraden, men dette vil redusere likviditeten.

Konsekvenser av investeringsplanen i et 40-års perspektiv

For å illustrere hva som kreves for å komme ned på en gjeldsgrad som tilsvarer 75 prosent, er det regnet på hvor mye årlige avdrag må økes med over en tidsperiode. Det forutsettes at kommunen da har en gjeldsgrad på 105 prosent ved utgangen av planperioden ifølge gjeldende økonomiplan.

Skal målet nås i løpet av en 10-års periode må årlige avdrag økes med 66 mill. kr, eller 33 mill. kr i en 20-års periode. Samtidig må ikke årlige låneopptak i gjennomsnitt overstige ordinære avdrag, som i 2025 er 150 mill. kr i vedtatt plan.

Forutsatt at opplegget i gjeldende økonomiplan følges, med økte avdrag og økt overføring fra drift til finansiering av investeringene, vil et gjennomsnittlig investeringsnivå på rundt 250 mill. kr i årene etter 2025 bidra til at gjeldsgraden ikke øker utover det den vil være ved utgangen av 2025. Dette er inkludert selvfinansierende investeringer.

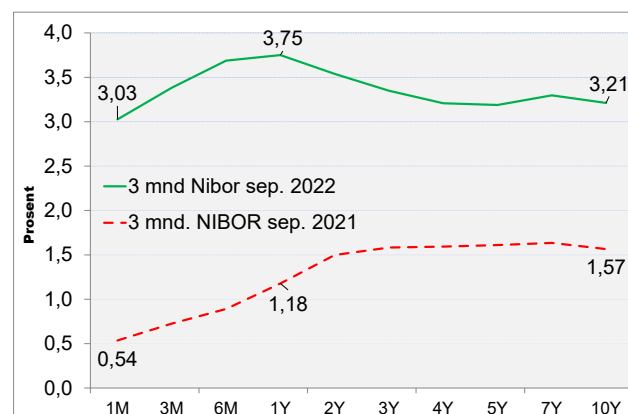
Skal vedtatt måltall på 75 prosent nås, må investeringsnivået reduseres, årlige avdrag økes eller overføring fra drift økes. De to siste alternativene vil stille ytterligere krav til kommunens tjenesteproduksjon.

Kommunalbanken utarbeider prognoser for renteutviklingen i et 30-års perspektiv. Prognosen på 3 mnd. Nibor har økt betydelig sammenlignet med i fjor. Med utgangspunkt i markedets forventninger om fremtidig rentenivå, vil 3 mnd. NIBOR stige fra i overkant av 3,0 prosent i dag til 3,2 prosent ved utgangen av 2032. Dette indikerer en

kommunal innlånsrente nærmere 4,0 prosent i det langsiktige perspektivet.

Figuren under viser prognosen som er benyttet i vedtatt budsjett og økonomiplan, sammenlignet med de siste prognosene fra Kommunalbanken.

Figur 7. Prognose 3 mnd. Nibor 2020-2030

Det er tatt høyde for oppdatert rentenivå ved beregningen av konsekvensene av investeringsnivået i perspektivanalysen.

Konsesjonskraft

Markedsprisen på strøm fastsettes på Nord Pool og er avhengig av tilbud og etterspørsel. Prisene varierer i forhold til magasinfylling i vannkraftanlegg og produksjonsevne fra andre energikilder som kjernekraft, kull, vind, gass og solenergi. Nettkapasitet innenfor landegrenser og kraftutveksling mellom land, prisnivå utenfor norden, pris på CO² kvoter og forbruk har også betydning for prisene.

Vi har den siste tiden sett økende strømpriser på sør- og østlandet som følge av knapphet på gass i Europa, klimautfordringer med lite nedbør både i Europa og deler av Norge. Lavere kraftproduksjonen i Europa og økt overføringskapasitet fra Norge til Europa har også bidratt til høyere priser.

I Nord Norge har vi hatt lave priser. Vannmagasinene har vært fulle og vi har lav overføringskapasitet sørover til å sende overskuddet dit.

Prisen på strøm påvirker inntektene til Rana kommune. Svingende priser som er avhengig av mange faktorer gir usikre inntekter fra kraft som er vanskelig å budsjettere. I budsjettet for 2022 ligger en nettoinntekt på 30 mill. kr.

Lave kraftpriser i 2022 har medført inntektssvikt på salg av konsesjonskraften hittil i år. Prognosene for netto kraftinntekt i 2022 er nå på 5 – 10 mill. kr og vi ser at det ikke vil være mulig å nå budsjettmålet. Prognosene for kraftinntektene er nå 5,0 mill. kr i lavere i 2023 enn anslått i vedtatt økonomiplan. Disse prognosene er svært usikre og endrer seg løpende med alle påvirkningsfaktorene i markedet.

Inntekter fra kraft har i stor grad gjort at Rana kommune har kunnet tillatt seg et høyere driftsnivå enn sammenlignbare kommuner. Kraftinntektene er som nevnt tidligere usikre, derfor bør rammene til tjenesteproduksjon være eksklusive inntekter fra kraft.

Rana kommune bør utarbeide en strategi for bruk og forvaltning av kraftinntektene.

Utbytte Helgeland Kraft AS

Kommunen har i år mottatt 28 mill. kr i utbytte for 2021. Helgeland Kraft melder at halvårsresultatet etter skatt er 49 mill. kr, mens det var 89 mill. kr i samme periode i 2021. Med samme utvikling ut året kan det forventes et utbytte som er om lag halvparten av årets utbytte.

Eiendomsskatt

Skattlegging av vannkraftverk

Regjeringen foreslår å øke den effektive grunnrenteskattesatsen på vannkraft fra 37 prosent til 45 prosent, med virkning fra og med inntektsåret 2022.

Grunnrenteskatten på vannkraft trekkes fra i grunnlaget for eiendomsskatten. Økt grunnrenteskatt vil derfor isolert sett føre til redusert eiendomsskatt til kommunene. Fradraget for grunnrenteskatt ved beregning av eiendomsskattegrunnlaget fastsettes som et gjennomsnitt over fem år, slik at det vil ta noe tid før hele effekten av økt grunnrenteskatt reflekteres i eiendomsskattegrunnlaget.

Endringen vil ikke få betydning for eiendomsskatten for kraftverk der eiendomsskatten fastsettes etter minimums- eller maksimumsreglene (som danner et gulv og et tak for eiendomsskattegrunnlaget).

Satsen for eiendomsskatt på kraftverkene settes av kommunestyret i forbindelse med budsjettvedtaket. Grunnlaget får kommunene fra Skatteetaten og er basert på verdien som anlegget er fastsatt til ved fastsettingen av formues- og inntektsskatt året før skatteåret. På denne måten påvirkes kommunens eiendomsskatteinntekter fra kraftverkene også av de svingende kraftprisene. Rana vil dermed få reduserte eiendomsskatteinntekter gitt samme promillesats i 2024, på bakgrunn av lave strømpriser i 2022.

I 2021 fikk Rana kommune 43,1 mill. kr i eiendomsskatt fra kraftanlegg.

Boliger og fritidseiendommer

Maksimal skattesats for boliger og fritidsboliger er fire promille. I Rana er satsen for 2022 to promille, mens samlet eiendomsskatt fra boliger i 2021 var på 17,6 mill. kr.

Kommunen kan fritt sette ned skattesatsen, men kan maksimalt sette opp skattesatsen med en promille per år. Rana kommune har vedtatt et bunnfradrag per boenhet på bolig- og fritidseiendom på 300 000 kr. Kommune- styret avgjør om det skal benyttes bunn- fradrag ved utskriving av eiendomsskatt og størrelsen på det. Vedtak om dette fattes i forbindelse med budsjettbehandlingen.

Taksering

Rana kommune gjennomførte alminnelig omtaksering av boligeiendom med virkning fra 2011. For 2022 ble det vedtatt kontor- justering med 10 prosent av takstene fra 2010. Formannskapet vedtok i sak 125/22 at Rana kommune skal benytte Skatteetatens formuesgrunnlag for boliger som verdi- grunnlag for beregning av eiendomsskatt på boligeiendommer.

Det ble også vedtatt at det skal gjennomføres en konkurranse om anskaffelse av takster for næringseiendom og boliger uten boligverdi. Konsekvenser av kommunestyrets vedtak vil bli nærmere omtalt i budsjettokumentet.

Pensjon

Kommunale pensjonsordninger er i hovedsak sparing. Dette innebærer at det betales inn midler til pensjonsordningen til dekning av fremtidige pensjonsutbetalinger. Formålet

med dette er å sikre at de ansatte har dekning for sine opptjente rettigheter til enhver tid.

Da pensjonsreformen ble innført i 2011 ble det gjort omfattende endringer i folke- trygdens alderspensjon. Det ble innført ny opptjeningsmodell for personer i yngre årskull, fleksibelt uttak av pensjon fra 62 år, mulighet til å kombinere alderspensjon med arbeidsinntekt uten avkortning, levealders- justering og nye regler for regulering av pensjon.

Hovedpunktene i det nye regelverket er at det skal lønne seg å jobbe lenger og det skal bli lettere å veksle mellom offentlig og privat sektor uten å tape pensjon.

Kommunale pensjonsutgifter

Akkumulert premieavvik (fordring) utgjorde 178,3 mill. kr per 31. desember 2021. Det utgjør en økning på 2,1 mill. kr fra 2020. I praksis betyr dette at kommunen har utsatt kostnadsføring av pensjonsutgifter. 1/7 del av det årlige premieavviket må årlig utgiftsføres i drifta i form av amortisering.

Regjeringen har vedtatt nytt regulerings- prinsipp for løpende pensjoner, med unntak av uførepensjon. Pensjonene økes med gjennomsnitt av lønns- og prisvekst.

Kommunen har et stort premiefond i kommunens pensjonsselskap, KLP, på 334 mill. kr per 31. desember 2021. Premiefondet kan kun benyttes til å betale kommunens pensjonskostnader. Fra og med 2015 vedtok kommunestyret å bruke av premiefondet til å betale deler av årlige pensjonskostnader.

Dette fører til redusert premieavvik og reduserer fremtidige amortiseringskostnader, noe som styrker bærekraftprinsippet, ved at kommunen ikke skyver utgifter foran seg. Kommunens likviditet blir i tillegg styrket når premiefondet i KLP benyttes til å betale deler av pensjonskostnadene.

Det legges opp til å bruke 70 mill. kr i 2022 og 2023 av premiefondet som delinnbetaling av pensjonspremien. Dette gir en kortsiktig reduksjon i kostnadene og avsetningen til disposisjonsfond forslås økt tilsvarende.

Årets reguleringspremiesatser blir vesentlig høyere enn tidligere utsendte prognose-estimer, for både sykepleierordningen og fellesordningen. Dette medfører økt innbetaling og redusert likviditet, mens inntektsført premieavvik øker. Bakgrunnen for økningen er betydelig høyere lønns- og prisvekst enn tidligere anslått.

Kommuneproposisjonen 2023

Regjeringen legger opp til en realvekst i frie inntekter til kommune på mellom 1,2 og 1,5 mrd. kr i 2023. Dette er lavere enn det som ble varslet i kommuneproposisjonen for 2022, der kommunene lå an til å få mellom 1,6 og 2,0 mrd. kr. Fasiten ble en realvekst på 1,6 mrd. kr, da statsbudsjettet for 2022 ble lagt frem.

Kommunesektoren kan få merutgifter i 2023 på om lag 0,9 mrd. kroner knyttet til den demografiske utviklingen, som må finansieres av veksten i de frie inntektene.

Det er ikke forventet at pensjonskostnadene vil øke ut over 2022 nivå.

I kommuneproposisjonen er det omtalt flere saker som gjelder oppgavefordeling og regelverk som vil kunne ha økonomisk betydning for kommunene, og medføre endringer i rammetilskuddet for 2023.

Arbeidsavklaringspenger for sosialhjelp

Regjeringen har lagt fram forslag som blant annet omfatter opphevelse av karenperioden og innføring av et nytt fram-overskuende unntak fra maksimal stønadsperiode.

Regjeringen varsler i kommuneproposisjonen at de i forbindelse med statsbudsjettet for 2023 vil vurdere hvordan mindretgifter til økonomisk sosialhjelp for kommunene som følge av endringene i regelverket skal håndteres.

Barnevernsreformen

Kommunene kompenseres for barnevernsreformen gjennom rammetilskuddet. Det samlede økonomiske opplegget for reformen utgjør om lag 2,1 mrd. kr, men det ble overført bare 1,6 mrd. kr til kommunene i 2022. Dette skyldes at kommunene betaler gammel og lavere egenandel for fosterhjems-plasseringer inngått før 1. januar 2022. Kommunene betaler i 2022 også gammel egenandel for plasseringer gjort siste del av 2021. Endelig nivå på kompensasjonen i 2023 fastsettes ved behandlingen av Prop. 1 S (2022–2023).

Forslag til nytt inntektssystem 2024

Regjeringen Solberg utnevnte i mai 2020 et offentlig utvalg som har gjennomgått og foretatt en helhetlig gjennomgang av inntektssystemet for kommunene.

I mandatet er det lagt føringer om at generalistkommuneprinsippet ligger fast og at alle kommuner skal kunne tilby gode og likeverdige tjenester. Generalistkommuneprinsippet innebærer at alle kommuner, med svært få unntak, har de samme oppgavene uansett innbyggertall, bosettingsstruktur, økonomi eller andre kjennetegn. Som generalistkommune skal kommunene ha det samme ansvaret og håndtere de samme kravene til tjenester til sine innbyggere, ivareta planleggings- og utviklingsoppgaver i lokalsamfunnet, utføre oppgavene som myndighetsutøver, og ivareta demokratiske funksjoner.

Utvalgets arbeid er avsluttet og leverte sin utredning i slutten av 29. august 2022. Utvalget mener dagens inntektssystem i hovedsak fungerer godt, men foreslår noen endringer blant annet knyttet til kommunenes skatteinntekter, regionalpolitiske tilskudd og utjevningen av kostnadsforskjeller mellom kommunene. Utvalget mener det er behov for en større utjevning av inntekter mellom kommunene og et mer stabilt skattegrunnlag.

Utvalget har lagt vekt på at mest mulig av rammetilskuddet bør fordeles etter faste kriterier i inntektssystemet, og foreslår en reduksjon i skjønnstilskuddet og saker som gis med særskilt fordeling. Utvalget mener også av innretningen av det øremerkede tilskuddet for ressurskrevende tjenester bør vurderes

endret, slik at ordningen i større grad ser på de totale utgiftene for kommunen.

Omfordeling av skatteinntekter

Kommunene har i dag blant annet inntekter fra formuesskatt og utbytteskatt, som begge er ujevnt fordelt og kan variere relativt mye fra år til år. Utvalget mener at formuesskattens del av kommunenes inntekter bør reduseres, samt at det bør vurderes å utforme et skattegrunnlag som ikke, eller i mindre grad, inneholder skattepliktig utbytte.

Mange kommuner har i dag høye inntekter fra vannkraft, havbruksfond og eiendomsskatt på kraft- og petroleumsanlegg. Disse inntektene inngår ikke i dagens utjevning av inntekter, og skaper store inntektsforskjeller mellom kommunene. Utvalget mener at mottakerkommunene fortsatt skal sitte igjen med en betydelig del av disse inntektene, men at flere av disse inntektene bør omfattes av en moderat utjevningsordning mellom kommunene.

Utvalget foreslår en egen utjevningsordning for eiendomsskatt fra kraftanlegg, konsesjonskraftsinntekter og havbruksinntekter, med en symmetrisk utjevning med kompensasjonsgrad på 10 prosent.

Regionalpolitiske tilskudd

Utvalget foreslår en del endringer i regionalpolitiske tilskudd. Storbytilskuddet foreslås endret til et landsdelssentertilskudd og beløpet halveres. Basisrammen for skjønnstilskudd foreslås halvert. Vekstkommunetilskuddet og regionsentertilskuddet foreslås avviklet.

Grunnskoletilskudd

Utvalget foreslår også at tilskuddet per grunnskole som ble innført fra og 2022 avvikes og innlemmes i innbyggertilskuddet. Utvalget viser til at grunnskoletilskuddet bryter med flere viktige prinsipper i inntektssystemet. Dette tilskuddet er en omfordeling innenfor inntektssystemet som legger føringer for hvordan kommunene skal organisere seg. Utvalget mener det kan være nødvendig å se på skolestrukturen når elevtallet går ned og det blir flere eldre og færre yrkesaktive i kommunen.

Kostnadsnøkler i utgiftsutjevningen

Utvalget foreslår flere endringer og nye kriterier i utgiftsutjevningen. Innenfor pleie og omsorgssektoren foreslår utvalget en nedvekting av kriteriet for psykisk utviklingshemmede (PU), som foreslås nedjustert fra 14 prosent til 4,94 prosent. Dette slår først og fremst positivt ut for de største kommunene som Oslo og kommuner i Viken, og får størst negativ effekt for kommunene i Nordland og Innlandet.

PU kriteriet er det enkeltkriteriet som gir det klart høyeste beløpet per person i dagens kostnadsnøkkel. I 2022 gir kriteriet ca. 786 000 kr per person med psykisk utviklingshemming. Med utvalgets forslag reduseres dette med ca. 500 000 kr per person, til ca. 290 000 kr per person. Utvalget viser til at denne endringen også må sees i sammenheng med at toppfinansieringsordningen knyttet til ressurskrevende tjenester endres og at tilskuddet kan øke. Med dagens innretning av ordningen vil dette isolert sett øke det øremerkede tilskuddet med rundt 2,3 mrd. kr.

Flere av kostnadsnøkklene viser seg å være statistisk signifikante over tid. Kommuner med flere aleneboende, flere flyktninger og høyere opphopningsindeks har i gjennomsnitt høyere utgifter per innbygger til sosiale tjenester. Opphopningsindeksen består i dag av skilte/separerte, arbeidsledige og antall personer med lav inntekt, men foreslås endret til kun å bestå av arbeidsledige og personer med lav inntekt. Den største endringen er knyttet til at kriteriet med flyktninger uten integreringstilskudd vektet opp med 73 prosent.

Konsekvenser for Rana kommune

Forslaget fra inntektssystemutvalget innebærer en negativ fordelingsvirkning for Rana kommune på rundt 16 mill. kr. Omfordeling av kraftrelaterte skatteinntekter slår negativt ut, mens den største endringen er knyttet til endringen av kostnadsnøkklene.

Basert på grunnlag for inntektssystemet for 2022 og ny vekting av kriteriene, utgjør dette isolert sett ca. 15,6 mill. kr i redusert utgiftsutjevning til Rana kommune. Rana har få flyktninger sammenlignet med landet og kan få et økt trekk her på i underkant av 5,0 mill. kr, gitt at forutsetningene ikke endres vesentlig. Nedjustering av PU kriteriet kan medføre en redusert utjevning på rundt 11 mill. kr for Rana kommune.

Øvrige forslag som utvikling av grunnskoletilskuddet og omfordeling av regionalpolitiske tilskudd, vil slå positivt ut for Rana kommune.

Endringer fra vedtatt økonomiplan

Kommunestyrets budsjettvedtak i k.sak 131/21 videreføres og ligger fast økonomiplanperioden. Dette innebærer økte årlige kostnader på rundt 16 mill. kr som må dekkes over drift.

Innovasjonsfondet tilføres 5,0 mill. kr årlig, mens hjemmebaserte tjenester i helse og omsorg er styrket med 2,7 mill. kr.

Vekstmobiliseringspakke til Rana Utvikling er på 2,5 mill. kr årlig. Oppvekst og kultur er styrket med 3,5 mill. kr knyttet til tidlig innsats, skole og tilflyttertorg. Tekniske tjenester er styrket med 2,6 mill. kr til styrking byggesak og regulering, samt reversering kuttliste.

Økt omstillingsbehov i perioden

Omstillingsbehovet fremover er foreslått økt fra 15 mill. kr i vedtatt økonomiplan til 20 mill. kr i 2023, økende til 80 mill. kr i 2026, for å oppnå budsjettbalanse og en økonomisk bærekraftig økonomiplan. Det vises til vedlegg 2 og 3 som viser foreslåtte rammereduksjoner og oversikt over alle tiltak på drift og finans i økonomiplanperioden.

Endringer finansområdet 2023

På finansområdet legges det opp til en økning i frie inntekter på 9,0 mill. kr, i henhold til regjeringen Støres tilleggsnummer til statsbudsjettet for 2022 og endringer som følge av budsjettavtalen på Stortinget. Økningen er knyttet til helårseffekten av tiltak som er iverksatt i høst, som gratis SFO for førsteklassinger og redusert makspris i barnehage.

Tabell 5. Endringer finansområdet 2023

Endringer finansområdet 2023	
Frie inntekter	-9 000
Utbytte Helgeland kraft AS	-5 000
Kommunalt innovasjonsfond	5 000
Salg av konsesjonskraft	5 000
Økonomisk bærekraft - gjeldsgrad	2 460
Sum	-1 540

I henhold til kommunestyrets vedtak er det innarbeidet at innovasjonsfondet årlig tilføres 5,0 mill. kr.

Lave kraftpriser i 2022 har medført inntektssvikt på salg av konsesjonskraften hittil i år og det legges opp til 5,0 mill. kr i lavere inntekter i 2023 enn anslått i vedtatt økonomiplan. Netto driftsresultat økes med 2,5 mill. kr, mens øvrige tiltak som ligger i vedtatt økonomiplan foreslås videreført på samme nivå. Samlet gir tiltakene som skisseres 1,5 mill. kr i reduserte utgifter på finansområdet.

Endringer driftsområdet 2023

Det er lagt inn 8,0 mill. kr til nye tiltak og konsekvensjusteringer for å delvis møte innmeldte behov og økte kostnader i tjenestene. Rådmannen avventer med å prioritere tiltak til statsbudsjettet er lagt frem.

Tabell 6. Endringer driftsområdet 2023

Endringer drift 2023	
Rammereduksjoner 2023-2026	-5 000
Nye tiltak/boliger helse og omorg	-9 000
Endrede forutsetninger NAV	-5 000
Nye tiltak/konsekvensjusteringer	8 000
Redusert makspris barnehage	2 800
Gratis SFO for førsteklassinger	6 000
Pensjonspåslag private barnehage	-260
Løpende opptak barnehage	4 000
Sum	1 540
Sum drift og finans	0

Det jobbes med å se på alternative løsninger for botilbud til vanskeligstilte innenfor miljø-terapeutisk avdeling og psykisk helse og sosiale tjenester. Helårsvirkningen på 7,5 + 7,5 mill. kr for to boenheter skyves til 2024 og medfører reduserte kostnader i 2023 på 9,0 mill. kr. Budsjettrammen til NAV kommune foreslås redusert med 5,0 mill. kr, som følge av endrede forutsetninger og en vesentlig reduksjon i kostnadene, spesielt knyttet til økonomisk sosialhjelp.

Helårseffekt for tiltakene som ble varslet i statsbudsjettet for 2022, som redusert

makspris i barnehage og gratis SFO for førsteklassinger er lagt inn, med henholdsvis 2,8 mill. kr og 6,0 mill. kr. Rammen til oppvekst og kultur foreslås økt med 4,0 mill. kr for å håndtere løpende opptak i barnehager i henhold til kommunestyrets vedtak.

Tiltakene som skisseres kan bli justert, frem til rådmannen legger frem forslag til budsjett og økonomiplan 2023-2026 1.november.

Øvrige tiltak som ligger i vedtatt økonomiplan på finans og drift videreføres i planperioden.

Risiko og utfordringer på lang sikt

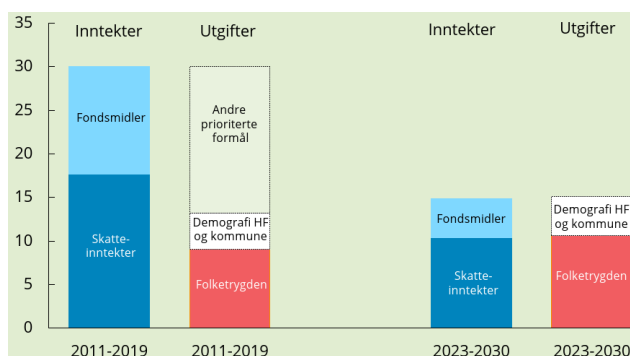
Perspektivmeldingen 2021

Regjeringens Perspektivmelding legges frem for Stortinget hvert fjerde år. Meldingen handler om utfordringer i norsk økonomi de neste førti årene, og regjeringens strategier for å løse dem.

I tiårene som kommer vil det stå færre yrkesaktive bak hver pensjonist. Statens utgifter vil gå opp, uten at inntektene øker like mye. Samtidig skal vi gjennomføre det grønne skiftet.

Hovedutfordring – utgiftene øker mer enn inntektene

Figur 8. Mindre handlingsrom i statsbudsjettet

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Det vil stå færre i yrkesaktiv alder bak hver pensjonist i tiden fremover. Norges befolkning blir eldre. Dette øker utgiftsveksten (helse- og omsorg). Samtidig reduseres veksten i skatteinntektene. Vi går inn i en ny fase i finanspolitikken, med svakere vekst i oljefondet og lavere tilførsel av fondsmidler til statsbudsjettene.

Resultatet er trangere offentlige budsjetter. I perioden 2011-2019 hadde staten et

handlingsrom på i gjennomsnitt 21 mrd. per år. Dette handlingsrommet krymper i prognosene i perspektivmeldingene til 4 mrd. i gjennomsnitt per år frem mot 2030.

Handlingsrommet det nærmeste tiåret er bare akkurat det staten vil trenge hvis vi for å dekke opp for veksten i helse- og omsorgsutgifter som følger av endringer i befolkningen. Derfor må regjeringen belage seg på å omprioritere og kutte i budsjettene fremover. Dette vil påvirke kommunesektoren som må belage seg på det samme.

Bildet er ikke forventet å endre seg, men situasjonen vil mest sannsynlig bli større med årene. I 2060 anslås et inndeckingsbehov på om lag 5 mrd. kroner årlig. Nye satsinger må finansieres ved omprioriteringer, kutt eller skatteøkninger.

Hovedstrategi

Regjeringens hovedstrategi for å møte innstrammingsbehovet er å få flere i jobb, samtidig som vi må få mer ut av ressursene i offentlig sektor. Det betyr at kommunene fortsatt må omstille for utvikling.

Demografisk utvikling

Nasjonal utvikling

Statistisk sentralbyrå (SSB) publiserte nye nasjonale befolkningsprognoser i juli i år. Prognosene viser en lavere befolkningsvekst kombinert med sterkere aldring for befolkningen. SSBs hovedalternativ viser en fortsatt befolkningsvekst i Norge, fra rundt 5,4 mill. innbyggere til 6,2 mill. i 2060, noe som

primært skyldes at prognosen viser en positiv nettoinnvandring.

SSB forventer fortsatt flere fødte enn døde (fødselsoverskudd) frem til rundt 2050, men forventer at situasjonen snur og vi får et fødselsunderskudd i landet.

I 2021 ble det født 56 100 barn i Norge, en økning på 3 100 barn fra 2020. Samlet fruktbarhetstall ble målt til 1,55 barn per kvinne, opp fra rekordlave 1,48 i 2020. Dette er første gang siden 2009 at tallet øker. Samtidig viser fødselstall for 1. og 2.kvartal i 2022 at de siste års normale utvikling med fallende fødselstall er tilbake.

I 2.kvartal ble det født 13 300 barn i Norge, som er det laveste som er registrert i et 2.kvartal i løpet av de 25 årene SSB har hatt denne statistikken.

Lavere innvandring

SSB forventer at innvandring vil fortsette å være den sterkeste driveren til befolkningsvekst i Norge framover, men veksten vil ikke bli like høy som den har vært til nå. På kort sikt forventes en økning i nettoinnvandringen hovedsakelig på grunn av krigen i Ukraina. Men det forventes en noe lavere innvandring på lengre sikt

Befolkningsprognose lokalt

Basert på SSBs befolkningsprognose fra 2022 og middelalternativet, får Rana en negativ befolkningsutvikling fremover. Ser vi på utviklingen de siste ti årene, og folketall per 1.7.2022, viser disse tallene en svak befolkningsvekst i hele perioden, en nedgang på 46 personer fra 1.7.2021 til 1.7.2022. Gjennomsnittlig nettoflytting til Rana de siste ti årene har vært på 28 personer per år, noe som omtrent tilsvarer gjennomsnittlig årlig befolkningsvekst i Rana de siste ti årene.

Befolkningssammensetningen 1.7.2022 er grunnlag for rammeoverføringen fra staten som publiseres i statsbudsjettet for 2023.

Tabell 7. Befolkning 1.7.2021 - 1.7.2022

Alder	1.7.2021	1.7.2022	Endring
0-1 åringer	456	485	29
2-5 åringer	1 014	955	-59
6-15 åringer	2 973	2 958	-15
16-22 åringer	2 152	2 112	-40
23-66 åringer	14 764	14 738	-26
67-79 åringer	3 397	3 444	47
80-89 åringer	1 117	1 125	8
90 år og over	288	298	10
Innbyggere totalt	26 161	26 115	-46

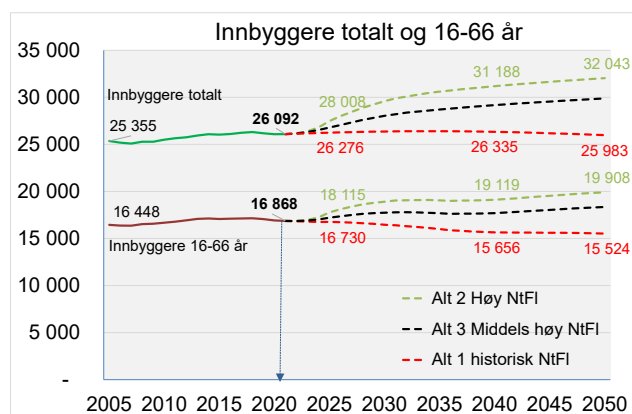
Rana samfunnet er i endring og det skjer mye positivt i kommunen fremover som vil ha betydning for befolkningsveksten. Etablering av batterifabrikk og ny flyplass med ringvirkninger, vil føre til flere arbeidsplasser, økt attraktivitet og befolkningsvekst i kommunen.

Både flyplass og fullskala batterifabrikk forventes å være ferdigstilt i slutten av økonomiplanperioden, og det vil ta noe tid før den store befolkningsveksten kommer.

Rana kommune utarbeider egne befolkningsprognoser som bygger på samme prinsipper og forutsetninger som nasjonale prognoser fra SSB i forhold til fruktbarhet og dødelighet, men det er lagt inn en betydelig økt nettoflytting fremover, sammenlignet med prognosene fra SSB.

Befolkningsprognosene som viser en befolkningsvekst, viser at veksten i hovedsak slår ut ved at vi får flere innbyggere i yrkesaktiv alder, samt barnehagealder. På sikt kan det også bli en vekst blant innbyggere i grunnskolealderen. De ulike prognosene har liten betydning for endring av innbyggere i alderen 67 år og over de første 15-20 årene.

Figur 9. Befolkningsprognoser 2022-2050

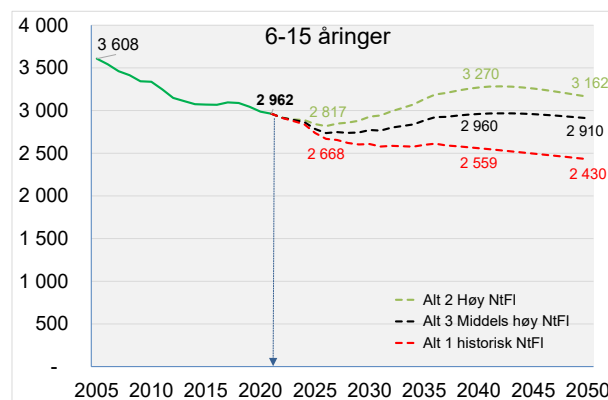

I alternativ 2 som er den foretrukne prognosen som vil bli benyttet i årets budsjett og økonomiplanprosess, er det lagt inn en dynamisk netto tilflytting som øker fra 150 personer i 2023 til 250 personer fra 2025 og videre. Gjennomsnittlig nettoflytting i perioden 2022-2030 er på 200 personer i året, som er høyt sammenlignet med historiske tall. Dette gir en samlet netto tilflytting på 1 800 personer i perioden.

Befolkningsprognose alternativ 1 er basert på gjennomsnittlig nettoflytting de ti siste årene

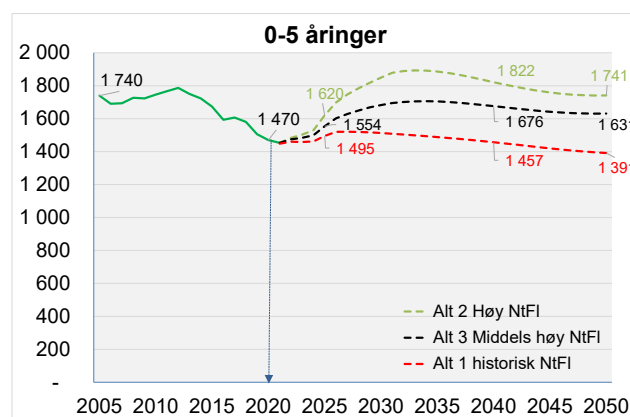
og viser en svak befolkningsvekst i begynnelsen av perioden og en nedgang mot slutten av perioden. Alternativ 2 er mest optimistisk og legger opp til en samlet nettoflytting på 3 225 personer mot 2030, som tilsvarer i snitt 358 personer per år.

Figur 10. Prognoser 6-15 åringer 2022-2050

Samtlige befolkningsprognoser viser en nedgang i aldersgruppen 6-15 år i økonomiplanperioden. På lengre sikt viser middelalternativet at det kan bli i underkant av 3 000 6-15 åringer i kommunen.

Figur 11. Prognoser 0-5 åringer 2022-2050

Prognosene viser at en befolkningsvekst i kommunen vil medføre en økning av antall personer i alderen 0-5 år. Middelprognosen viser av det kan bli i underkant av 1 700 personer i alderen 0-5 år fremover.

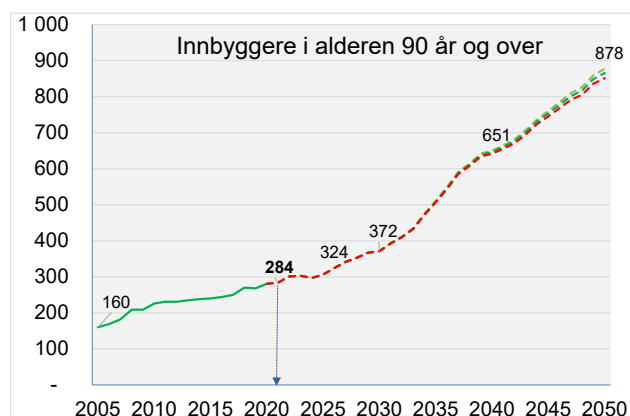
Samtidig er dette færre enn i perioden 2005-2010 da det vi på det meste hadde rundt 1 800 barn i denne aldersgruppa.

Flere eldre

Rana vil i likhet med resten av landet stå ovenfor store utfordringer ved at det blir stadig færre yrkesaktive samtidig som vi får flere eldre.

Arbeidskraftbehovet kan bli vanskelig å dekke, spesielt innenfor pleie- og omsorgsykker. Samtidig blir det relativt sett færre i yrkesaktiv alder til å yte omsorg for hjemmeboende eldre. Dette forsterker utfordringsbildet for kommunen som allerede i dag har utfordringer knyttet til rekruttering.

Figur 12. Prognose innbyggere 90 år og over

Økt tilflytting til kommunen vil bidra i positiv retning, men det vil bli stadig færre hender som kan ta vare på de eldre som følge av den sterke veksten i antall personer over 67 år.

I løpet av økonomiplanperioden vil vi ha dobbelt så mange innbyggere i alderen 90 år og over sammenlignet med i 2005 og rundt 2035 vil vi ha dobbelt så mange i denne alderen som i dag.

Investeringsbehov i et langsiktig perspektiv

Investeringsnivået kommunen har vært gjennom har vært en av de kraftigste driverne for utviklingen i kommunens økonomiske handlingsrom. Den langsiktige horisonten er også nødvendig for å kunne vurdere behovet for tilførsel av egenkapital til investeringene og utviklingen i kommunens beholdning av fondsmidler (likviditet). Dette gir igjen grunnlag for analyse av fremtidig økonomisk bærekraft etter bærekraftmodellen.

I gjeldende økonomiplan er vedlikeholds- etterslepet på øvrige bygg, utenom skolebygg, vei og vann og avløp omhandlet. Tar en høyde for oppgradering av bygningsmassen blir etterslepet på 1,6 mrd. kr. Vedlikeholds- etterslepet på vei er beregnet til 0,2 mrd. kr. Etterslepet på vann- og avløpsnett er beregnet til 2,2 mrd. kr.

Reetableringen av økonomisk bærekraft omhandlet tidligere i analysen fører til en reduksjon i bærekraftavviket etter økonomiplanperioden. I gjeldende økonomiplan innebærer reetableringen at avdragene økes til 150 mill. kr i 2025, og en overføring av egenkapital fra driften på nærmere 100 mill. kr. Opplegget er utfordrende og forutsetter at tjenestene holder deg innenfor tildelte driftsrammer.

Med forutsetningene ovenfor vil en reduksjon av gjeldsgraden ned til vedtatte 75 i løpet av 10 år kreve at avdragene økes med ytterligere 60 mill. kr årlig. Alternativt må investeringsnivået reduseres tilsvarende, slik at låneopptak ikke overstiger 100 - 110 mill. kr årlig.

Vedlegg

Vedlegg 1 Investeringer

Opprinnelig investeringsprogram 2022 – 2026

Skisse investeringsprogram 2023 - 2026 (økplan 2022-2025)	Totalt prosjekt	Budsjett 2022	Økplan 2023	Økplan 2024	Økplan 2025	Økplan 2026	Totalt 2023 -2026
Skolestruktur							
Selfors barneskole -gymsal	46 600	25 000	42 250				42 250
Båsmo barneskole - ny skole	247 000	77 500					0
Gruben barneskole - ny skole	272 000	2 000					0
Riving gamle Båsmo barneskole inkl. gymanlegg	8 000	8 000					0
Båsmo barneskole - gymsal	46 600	25 000	42 250				42 250
Sum skolestrukturinvesteringer		137 500	84 500	0	0	0	84 500
Infrastrukturinvesteringer							
Flyplass	450 000	450 000					0
Trafikksikkerhetstiltak (Årlig ramme)	Årlig ramme	3 750	3 750	3 750	3 750	3 750	15 000
Kjøp av tomtgrunn (Årlig ramme)	Årlig ramme	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Kommunale veier (Årlig ramme)	Årlig ramme	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
Brennåsen boligfelt - utbygging	140 000						0
Havmannaksen og Jernbaneparken	40 000	35 500					0
Div. infrastrukturprosjekter 2022	35 600	33 100					0
Investeringer omsorg, helse og sosial							
Nytt sykehjem og sentralkjøkken	290 000	2 000	8 000	140 000	140 000		288 000
Oppgradering Ytteren bosenter	22 000	22 000					0
Ytteren sykehjem - nytt sykesignalanlegg	5 000	5 000					0
Øvrige bygg							0
Øvrige investeringer							
Småinvesteringer <1 mill. kr (Årlig ramme)	Årlig ramme	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
Småinvesteringer >1 mill. kr (Årlig ramme)	Årlig ramme	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
EK-innskudd pensjonsordning (Årlig ramme)	Årlig ramme	6 400	6 400	6 400	6 400	6 400	25 600
Innredning fritidsklubb - GIL	1 400	1 400					0
Investeringstilskudd RKF	63 250	3 800	29 350	16 950	16 950		63 250
RKF - 3. kjølerom, syningsrom, stellerom og garasje - tilskudd	23 400	18 400					0
RKF - 2. Krematorium - tilskudd	13 000			4 000	9 000		13 000
Selvfinansierende investeringer - vann og avløp							
Hovedplan - vann	Årlig ramme	27 850	30 430	28 650	40 000	40 000	139 080
Hovedplan - avløp	Årlig ramme	58 400	81 220	76 200	40 000	40 000	237 420
Selvfinansierende investeringer - omsorg, helse og sosial							
Bofelleskap - Kløverbakken 2 (7 enheter)	34 500	25 000	7 500				7 500
Bofelleskap - Nordmohøgda (6 enheter)	44 500	19 000	25 500				25 500
Bofelleskap - Nordmohøgda/Søderlundmyra (6 enheter)	25 500	12 000	13 500				13 500
To småhus (3,5 mill. kr per stk.)	7 000	6 500					0
Sum øvrige investeringer		745 100	220 650	290 950	271 100	105 150	887 850
Totalt i økonomiplanen		882 600	305 150	290 950	271 100	105 150	972 350

Innspill investeringer Rana kirkelige fellesråd 2023-2026

Prosjekter	Totalkostnad	2023	2024	2025	2026
Egenkapitalinnskudd KLP	Årlig ramme	200	200	200	200
Ytteren kirke stoler	1 000				1 000
Renovering Mo kirke	25 000	25 000			
Utskiftning utstyr	Årlig ramme	150	150	2 000	200
Utskiftning kirkegårdsbiler	1 500		700		800
Utvidelse av Ytteren kirkegård	43 000	3 000	20 000	20 000	
Hammerneset kirkegård - driftsbygning	1 000	1 000			
Nevernes kirkegård - driftsbygning	1 000		1 000		
Straumen kirkegård	1 000				1 000
Enøktiltak Nevernes kirke	1 000				1 000
Enøktiltak Røssvoll kirke	1 000				1 000
Sum		29 350	22 050	22 200	5 200

Innmeldte investeringstiltak 2023 - 2026

<i>Innmeldte investeringstiltak</i>	<i>Totalt prosjekt</i>
Tekniske tjenester	
Rehabiliteringsbehov Moheia bad	50 000
Sjøfronten - utvidelse K2	10 000
Stupetårn og trapp - Moheia bad	200
Hovedplan vei - oppfølging og forbedring	54 000
Sjøfronten - reoperasjon skader molo	2 000
Garderobesett Ranahallen	4 000
Moheia - nytt kunstgress og miljøtiltak	5 000
Gruben - nytt kunstgress og miljøtiltak	5 000
Selfors - nytt kunstgress og miljøtiltak	4 000
Oppgradering toalett friluftsområder	2 000
Mannskapsbil - brann og redning	5 000
Gang og sykkelvei - se under	10 000
Driftssentral Mjølan - nye garderober	20 000
Driftssentral Mjølan - samlokalisering	300 000
Brann - ny stasjon	150 000
Nytt undervisningsbasseng	90 000
Tilrettelegging for overgang til elbiler	2 000
Større G/S tiltak	?
G/S Nordlandsveien - Skansen etappe 1	10 000
G/S Nordlandsveien - Skansen etappe 2	25 000
Storgata/Revelbakken - trafiksikkerhetstiltak	26 000
Fortau Skolegata	15 000
Toalett/bobiltømming Småbåthavna?	?
Bru Bordveaven	9 000
Plan gatelys - eksisterende boligfelt	12 000
Mjølan - strand og friluftsområde	2 000
Renovering av garderober rådhuset	650
Sykkelparkering rådhuset	400
Oppvekst og kultur	
Foyer Barn og Foyer familie	24 000
Helse og omsorg	
Mellomvika 5	3 000
Tilgjengelighet/Gangfelt til Mellomvika	?
Sum nye investeringstiltak	840 250

Vedlegg 2 Foreslåtte rammereduksjoner drift 2023-2026

	B-2022	2023	2024	2025	2026	Sum reduksjon
Støttetjeneste	115 526	-1 025	-2 050	-3 076	-4 100	-3,5 %
Oppvekst og kultur	571 767	-5 074	-10 148	-15 221	-20 295	-3,5 %
Helse og omsorg	627 315	-10 233	-20 467	-30 700	-40 934	-6,5 %
NAV kommune	48 916	-837	-1 674	-2 511	-3 348	-6,8 %
Tekniske tjenester	111 290	-1 918	-3 836	-5 754	-7 672	-6,9 %
Kirkelig fellesråd	16 068	-143	-285	-428	-570	-3,5 %
Rana byggdrift KF	86 789	-770	-1 540	-2 310	-3 081	-3,5 %
SUM	1 577 671	-20 000	-40 000	-60 000	-80 000	-5,1 %

Vedlegg 3 Nye tiltak/endringer drift- og finansområdet 2023 – 2026

Finansområdet

Nye tiltak/endringer finans	2023	2024	2025	2026
Frie inntekter	-11 900	-15 400	-23 900	-23 900
Pensjon - premieavvik og amortisering	-24 000	-39 400	-49 500	-49 500
Pensjon - avsetning økt bruk av premiefond	10 000	20 000	30 000	30 000
Redusert integreringstilskudd	800	1 800	1 800	1 800
Redusert bruk av disp.fond integreringstilskudd	3 200	4 500	4 500	4 500
Eiendomsskatt	700	1 400	1 400	1 400
KST vedtak - Innovasjonsfond	5 000	5 000	5 000	5 000
Økte minsteavdrag låneportefølje	10 000	10 000	10 000	10 000
Avdrag på lån	1 800	700	700	700
Kapitalkostnader/avskrivninger selvkostområder	-1 883	-4 206	-6 741	-6 741
Bruk av disposisjonsfond saneringskostnader	8 000	8 000	8 000	8 000
Netto renteendringer	4 000	6 650	6 650	6 650
Salg av konsesjonskraft	5 000	5 000	5 000	5 000
Reetablering av økonomisk bærekraft - gjeldsgrad	3 293	23 316	47 301	68 351
Sum rammeendring finans	14 010	27 360	40 210	61 260

Drift

Nye tiltak/endringer drift	2023	2024	2025	2026
Nye tiltak/konsekvensjusteringer drift	8 000	8 000	8 000	8 000
Støttetjeneste	1 350	1 700	2 750	1 700
Valg 2023 og 2025	1 050	0	1 050	0
Intern overføring - Endringer eide/leide bygg		1 400	1 400	1 400
Styrking nettverk kommunale bygg	300	300	300	300
Oppvekst og kultur	2 840	-760	-5 060	-5 060
Demografi skole	-2 700	-4 900	-9 600	-9 600
Demografi barnehage	-5 000	-5 900	-5 500	-5 500
Redusert bosetting av flyktninger	-2 000	-2 500	-2 500	-2 500
Statsbudsjettet - Redusert makspris barnehage	2 800	2 800	2 800	2 800
Statsbudsjettet - Gratis SFO for førsteklassinger	6 000	6 000	6 000	6 000
Statsbudsjettet - Redusert pensjonspåslag private bar	-260	-260	-260	-260
KST vedtak - Løpende opptak barnehager	4 000	4 000	4 000	4 000
Helse og omsorg	5 580	27 520	38 120	38 120
Demografi omsorg	5 400	15 200	25 800	25 800
Nye tiltak/boliger	1 500	10 500	10 500	10 500
Intern overføring - Endringer eide/leide bygg	-1 320	1 820	1 820	1 820
NAV kommune	-7 250	-7 750	-7 750	-7 750
Tiltak unge uføre	-750	-750	-750	-750
Redusert bosetting flyktninger	-1 500	-2 000	-2 000	-2 000
Endrede forutsetninger	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Tekniske tjenester	775	1 275	1 275	1 275
KST vedtak - driftsutfordringer Moheia bad	-350	-350	-350	-350
KST vedtak - tilskudd flerbrukshall Gruben	1 125	1 125	1 125	1 125
Nordlandstorget, Talvikparken og Jernbaneparken	0	500	500	500

Nye tiltak/endringer drift	2023	2024	2025	2026
Nye tiltak/konsekvensjusteringer drift	8 000	8 000	8 000	8 000
Fellesområde drift	-5 305	-17 345	-17 545	-17 545
Saneringskostnader Gruben barneskole	-8 000	-8 000	-8 000	-8 000
Omtaksering eiendomsskatt	0	-7 500	-7 500	-7 500
Digital tvilling	0	0	-200	-200
Rammebevilgning samfunnsutviklings prosjekt	-7 500	-7 500	-7 500	-7 500
Bruk av næringsfond - samfunnsutviklings prosjekt	7 500	7 500	7 500	7 500
Rana Byggdrift KF - Intern overføring eide/leide bygg	1 320	-3 220	-3 220	-3 220
Rana Byggdrift KF - Husleie flerbrukshall Gruben	1 875	1 875	1 875	1 875
Rana Byggdrift KF - Redusert bosetting flyktninger	-500	-500	-500	-500
Rammereduksjoner	-20 000	-40 000	-60 000	-80 000
Rana Byggdrift KF - rammereduksjoner	-770	-1 540	-2 310	-3 081
Rammereduksjoner sektorer	-19 230	-38 460	-57 690	-76 919
Sum tiltak drift	-14 010	-27 360	-40 210	-61 260
Sum tiltak drift og finans	0	0	0	0

Vedlegg 4 Nye innmeldte tiltak og konsekvensjusteringer drift

Støttetjeneste

Tiltak	2023	2024	2025	2026
Lisenser og programvare	1 500	1 500	1 500	1 500
Sum nye tiltak	1 500	1 500	1 500	1 500

Oppvekst og kultur

Tiltak	2023	2024	2025	2026
Barnekoordinator	500	500	500	500
Office 365 og ny telefonløsning	?	?	?	?
Ny arbeidsavtale lærere	2 000	2 000	2 000	2 000
Drift ny programvare BTI - forutsetning for Tidlig inn Rana	200	200	200	200
Oppretting og drift av Foyer	2 300	2 300	2 300	2 300
Sum nye tiltak	5 000	5 000	5 000	5 000

Helse og omsorg

Tiltak	2023	2024	2025	2026
PHST: Nye lok. For arbeidsakt. revet. Leie anslag	700	700	700	700
Inst: Resskr tjenester. Bortfall statstilsk pga alder	2 700	2 700	2 700	2 700
Hjtt: Bortfall statstilsk for 9 dagplasser demens	800	800	800	800
Felles: For lite fra staten til nasj e-helsesløn	230	230	230	230
MTA/PHST: amb. Tjenester boligpol plan		10 500	10 500	10 500
Inst: nytt sykehjem??		?	?	
Hjtt: BPA-bruker over 67 år- bortfall statstilskudd	3 500	3 500	3 500	3 500
Hjtt. Bandasjematr/sårskifteutstyr pasienter	1 200	1 200	1 200	1 200
Hjtt: Økte kostnader etter innføring av arbeidstøyt	500	500	500	500
Legedekning Tromsø modellen	9 200	9 200	9 200	9 200
Sum nye tiltak	18 830	19 630	19 630	19 630

Tekniske tjenester

Tiltak	2023	2024	2025	2026
Økt prisvekst brøytekontrakter - ut over generelt tillegg	5 000	5 500	6 000	6 500
110 - nytt oppdragshåndteringsverktøy	300	250	200	
Sivilforsvaret - økte kostnader	150	150	150	150
Energisparing ved evt. renovering bad		-400	-400	-400
Redusert aktivitet bedriftsidrett	500	500	500	500
Hovedplan vei - revidering og digitalisering	800	800		
Fagsystem brann	100	100	100	100
Ny organisering - samferdsel	400	400		
Sjøfrontens steinfyllinger - drift og vedlikehold	300	300	300	300
Gatelyst - gamle og nye	200	200	250	250
Friluftsområde Mjølørstranda	200	200	200	200
Tilrettelegging for gående og syklende	1 000	1 000	1 000	1 000
Miljøfyrtårnsertifisering	500	500	500	500
Snarveiprosjekt	250	50		
Tilrettelegging klimavennlig transport	100			
El-sykler i kommunens tjenester	120			
Reko-ring og bondens marked	50			
Drift av kommunale snøskuterløyper	120	120	120	120
Eiendomsskatt	450	400	400	400
Kjøp og salg av tomter, tilknyttede kostnader	500	500	500	500
Sum nye tiltak	11 040	10 570	9 820	10 120

Vedlegg 5 Utvalgte nøkkeltall 2021 konsern, alle kommuner i KG 9

	Kommune	Netto lånegjeld ↓	Netto driftsresultat	Disposisjons fond	Brutto investerings utgifter	
1	5006 Steinkjer	137,9	3,9	12,5	22,0	15 kommuner, 59 prosent
2	5037 Levanger	134,5	2,4	3,9	14,0	
3	4627 Askøy	122,5	4,2	9,4	7,2	
4	1505 Kristiansund	121,3	2,2	5,2	13,6	
5	3405 Lillehammer	120,7	5,8	9,4	15,8	
6	3801 Horten	120,0	4,2	11,8	14,6	
7	4624 Bjørnafjorden	116,6	6,7	26,3	14,6	
8	3811 Færder	115,8	4,0	16,1	16,4	
9	5402 Harstad	114,3	1,6	14,3	10,9	
10	3021 Ås	113,0	6,3	13,4	16,0	
11	4631 Alver	109,4	3,2	12,7	15,3	
12	3420 Elverum	107,5	3,3	2,4	6,5	
13	3802 Holmestrand	106,3	3,8	17,8	22,7	
14	1806 Narvik	105,9	1,0	3,0	16,0	
15	3031 Nittedal	101,4	4,5	15,3	17,9	
16	3049 Lier	100,4	5,9	15,4	13,3	
17	4647 Sunnfjord	97,5	2,6	6,0	14,8	9 kommuner, 33 prosent
18	5035 Stjørdal	93,3	5,7	14,1	16,5	
19	1833 Rana	93,0	5,5	28,8	17,9	
20	3006 Kongsberg	92,0	0,3	5,1	15,1	
21	5403 Alta	91,1	-0,3	2,1	7,7	
22	3035 Eidsvoll	90,8	2,1	18,4	15,2	
23	1124 Sola	83,9	5,0	8,9	14,7	
24	3413 Stange	83,0	4,1	21,3	12,1	
25	4205 Lindesnes	75,3	2,3	13,2	5,4	
26	3034 Nes	70,0	7,7	20,0	6,7	2
27	4202 Grimstad	65,6	4,1	13,4	7,7	

 [Lytt til teksten](#)

Hva ser du etter?

→ Nyheter, kunngjøringer og høringer	→ Ledige stillinger
→ Skoleruta 2022/2023	→ Moheia bad
→ Ønsker du å booke time hos saksbehandler	→ Informasjon om korona
→ Har du rett på bostøtte?	→ Meld feil digitalt til Rana kommune

Hei! Mitt navn er Kari. [Hva kan jeg hjelpe deg med?](#)

Våre tjenester

Hva kan vi hjelpe deg med? Se alle våre tjenester.

Aktivitetskalender

Hva skjer i Rana kommune? Følg med på alt som skjer.

Flytte til Mo i Rana

Alt du trenger å vite hvis du ønsker å flytte til Rana.

Vil du være med å påvirke?

Følg med på hva som skjer i kommunen og lokaldemokratiet. Si din mening om planer, følg med på prosjekter og se politikernes møtekalender.

[Se alt om politikk](#)

- [Politisk møteplan og saksdokumenter](#)
- [Følg med på våre politiske møter](#)
- [Si meningen din/høringer](#)
- [Planer, budsjett og reglementer](#)
- [Offentlig innsyn og postliste](#)
- [Rana i vekst](#)

Kontakt oss

[Kontaktinformasjon](#)[Nød- og vakttelefoner](#)[Personvernerklæring](#)[Meld om feil på nettsiden eller gi oss din tilbakemelding](#)

Følg oss på sosiale medier

